

TINERE, ȚIE ÎȚI ZIC

REVISTA SEMINARULUI TEOLOGIC LICEAL ORTODOX
„MITROPOLITUL DOSOFTEI” SUCEAVA

NR. 1, DECEMBRIE 2020

PREȘEDINTE

Preasfințitul Părinte
DAMASCHIN DORNEANUL
Episcop-vicar al
Arhiepiscopiei Sucevei și
Rădăuților

VICEPREȘEDINTE

Arhid. prof. Bogdan-Mihai Hrișcă

REDACTOR

Pr. prof. Ioan Paul Valenciuc,

SECRETAR REDACȚIE
d-na Mihaela Soldănescu**MEMBRI:**

pr. prof. Ionuț Silvestru Țurcă,
Pr. prof. Lucian Ionuț Popescu Tablan
Pr. prof. Dan Constantin Magdalena
Prof. Mirela Griguță
Prof. Georgeta Nistor

Departament informatic:
Tehnoredactare computerizată și
culegere text
pr. Ioan Paul Valenciuc

ISSN 2784-0220
ISSN-L 2784-0190

Adresa redacției

Editura Crimca str. Parcului nr. 6E,
cod 720037, Suceava
email: candelasuceava@yahoo.com

CUPRINS**Cuvânt către tineri**

+ !PS Ca/inic, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților..... !

Tinere, ție îți zic

+ PȘ Damaschin Dorneanul, Episcop- vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și
Rădăuților..... 2

ReStart la motivație, minunată generație!

Prof Daniela Ceredeev, Inspector de specialitate 3

Misiunea Școlii noastre

Arhid. prof Bogdan Mihai Hrișcă, Director Seminarul Teologic Suceava .. 4

Mărturii....

Pr. prof Adrian Iftimiu 5

... Ani ai tinereții, primăvara vieții...

Teodor Cătălin Popescu 6

**Preocupări veterotestamentare ale Sfântului Mitropolit Dosoftei -
Psalmii versificați**

Pr. prof Adrian Duțuc 8

Preocupări tipografico-liturgice ale Sfântului Mitropolit Dosoftei

Pr. prof Constantin Dan Magdalena..... ! 1

**t Metropolitan Dosoftei of Moldavia - A saint in the service of the
Romanian people and language**

Prof Georgeta Nistor 13

**Limba română literară - la umbra Psaltirilor Sfântului Mitropolit
Dosoftei**

Prof Griguță Mihai..... 14

Familia creștină și vocația ei pedagogică în societatea contemporană

Pr. prof Ionuț Silvestru Țurcă..... 18

Perioada pandemică - motiv de încercare sau de disperare?

Antonie Tcaciuc, clasa a X-I!..... 22

Un motiv pentru căutarea lui Dumnezeu: Dragostea Sa

Sebastian Șorodoc, clasa a XII:?!..... 23

Proiectul privind învățământul secundar (ROSE)

Prof Livia Teodora Țebrean..... 24

IUBIȚII tineri,

1 Însoțiți-vă cu Preamilostivul Dumnezeu și cu sfinții Lui, pentru că numai dintr-o astfel de comuniune veți putea dobândi bucuria încrederii în voi și vă veți putea înnobila zilele vieții.

2 Nu râvniți la roșcovele înstrăinării de Dumnezeu (Luca 15, 13 și 16), ci, dimpotrivă, sporiiți-vă dragostea față de El, față de părinții voștri, față de semenii, dar mai ales față de cei care sunt în necazuri, suferințe și lipsuri, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng” (Romani 12, 15), ajutându-i să se elibereze de tot ce le întristează viața.

3 Supuneți-vă în integritatea voastră – trup și suflet – unei asceze pe măsura și vrerea lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să-Și amintească de voi, așa cum Și-a amintit de Israel (Iezechiel 16, 60), de legământul Lui încheiat cu voi prin Taina Sfântului Botez, din zilele prunciei voastre, și, totodată, rugați-L să vă vindece de infirmitățile sufletești și trupești, „pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume” (I Ioan 2, 16).

4 Nu vă construiți viitorul pe terenuri mlăștinoase, ca nu cumva edificiul vostru să se dărâme atunci când vă este lumea mai dragă și nici să nu cereți, tineri fiind, întocmai fiului risipitor, partea ce vi se cuvine de avere (Luca 15, 12), pentru ca nu cumva, risipind-o, să vă îndurerați părinții și dascălii care vă veghează devenirea și să fiți rușinați pentru că ați purtat „ocara tinereții” voastre (Ieremia 31, 19).

5 Construiți-vă o tinerețe după chipul și asemănarea lui Dumnezeu; înfășurați-vă viața în giulgiul de in curat al cumințeniei, întocmai tânărului din Evanghelia lui Marcu, care „mergea după Hristos” (Marcu 14, 51), dar și a celorlalți apostoli și ucenici, mucenici, mărturisitori și cuvioși care au lăsat toate (Matei 19, 27-29), într-o formă sau alta, și au urmat lui Hristos.

6 Sporiiți-vă tinerețea prin lucrarea sfântă a Bisericii și nu vă risipiți averea, lăsându-vă vrăjiți de mirajul unor lumi virtuale, precum odinioară fiii lui Israel și ai lui Iuda, care au făcut numai rău înaintea lui Dumnezeu din tinerețile lor și L-au mâniat cu faptele mâinilor lor (Ieremia 32, 30). Faceți-vă pildă semenilor voștri cu cuvântul, – „vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreașă cu sare (lipsită de trivialitate, n.n.), ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia” (Coloseni 4, 6; Matei 5, 13) –, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința și cu curăția, pentru ca nimeni să nu disprețuiască tinerețile voastre (I Timotei 4, 12).

7 Într-o societate cu moravuri puțin măsurate, este de datoria voastră să vă alegeți prieteni de caracter și serioși, blânzi și nobili, evlavioși și înțelepți, după proverbul: „Spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești”. „Nu vă lăsați înșelați. Tovărășiile rele strică obiceiurile bune” (I Corinteni 15, 33). Iar Solomon atrage atenția asupra prietenilor îndoielnice care, uneori, te trag în jos, nicidecum în sus: „Cel ce se însoțește cu cei înțelepți ajunge înțelept, iar cel ce se întovărășește cu cei nebuni se face rău”, adică devine fără minte (Pilde 13, 20).

8 Înmulțiți-vă talanții încredeți-vă vouă de Dumnezeu cu simț de răspundere și caracter, cu onestitate și devotament; semănați în jurul vostru convingeri demne de luat în seamă și dați dovadă, întotdeauna, de seriozitate, perseverență și, mai ales, de o înaltă responsabilitate în tot ceea ce vă este îngăduit să faceți.

9 Convertiți-l pe Saul din voi în Pavel, pentru că este la limita dizgrației să pari drept fără să fii, și propovăduiți-L neamurilor pe Hristos și valorile Evangheliei Sale. Faceți din viața voastră o doxologie adusă lui Dumnezeu! Ridicați-vă sus cu mintea și cu inima și revărsați-vă înaintea lui Dumnezeu sufletul în rugăciuni și mulțumiri!

10 Fiți statornici în împlinirea făgăduințelor; îmbrăcați-vă în mantia desăvârșitei trăiri în Hristos și în Biserica Sa, pentru a face o lume pe măsura și vrerea Preamilostivului Dumnezeu!

AȘA să vă ajute Dumnezeu!

MI-AM dat seama, mult mai târziu decât ar fi trebuit, cât de important este fiecare cuvânt într-o propoziție. Și că lectura unei expresii poate dobândi altă interpretare în funcție de un singur cuvânt, sau chiar de un singur accent. De atunci încerc, deși nu reușesc întotdeauna, să fiu atent, să fiu mai atent, pentru ca textul să nu fie receptat altfel decât l-am transmis, iar claritatea dorită a mesajului propus a-l transmite să nu fie stâlcită de o neatenție generatoare de interpretări secundare, dacă nu chiar mult deviate.

Mă opresc pentru a exemplifica – și a impulsiona pe oricine la atenție în rostirea sau, mai ales, în scrierea unui mesaj – la chiar titlul acestei reviste noi, proaspete. Ați recunoscut, este o expresie de origine biblică (*Luca 7, 14*), din relatarea învierii fiului văduvei din Nain (*Luca 7, 11-16*). O iau așa cum a fost ea tradusă de mai toate edițiile: „Tinere, ție îți zic (scoală-te)!”. De ce acest ție? De ce nu, direct: „Tinere, îți zic (scoală-te)!”? Pentru edificare, am cercetat și în varianta grecească (cea mai uzuală, a lui Kurt Aland *et alii*), și m-am convins că e traducerea bună: *Neaníske, soì légō egértheti*.

Ei bine, cum înțeleg acest suplimentar (nu „în plus”) ție? Spre ce mă duce gândul? Ce aduce el ca intenționalitate? Ce reprezintă el ca mesaj în titlul acestei reviste a tinerilor?

Cred că prezența pronumelui personal (în dativ, forma accentuată) este semnul adresabilității *directe*. Neinterceptate. Nefiltrate. La prima mână.

Dumnezeu are un mesaj pentru toți, dar și pentru fiecare în parte. Și același cuvânt spus mulțimii, în taina inimii Dumnezeu mi-l grăiește, mi-l tâlcuiește mie personal. În funcție de ce am nevoie. Ținând cont de mine, de felul meu de a fi, de experiențele mele. Îl primesc și-l înțeleg în urma a ce am lucrat mai înainte, cade pe un pământ, pe un sol al lăuntruului meu pe care l-am lucrat (sau nu l-am lucrat cât ar fi trebuit). Dumnezeu stabilește, așadar, o relație personală. Cu fiecare în parte. Iar în Biserică, aceste „fire” unice ale relațiilor Dumnezeu-om se unesc, fără să se confunde, se largesc, se întrepătrund, se împărtășesc fără a se dilua, și organismul viu al Bisericii crește prin fiecare și ajută la creșterea fiecăruia.

Această revistă își propune să se adreseze ție! Nu unei mase amorfe, nu unei clase, nu vouă tuturor

„la grămadă”! Un articol, un citat, o fotografie, o icoană, o maximă, te privesc personal pe tine. *Tu* vei citi acolo ceea ce altcineva va citi altceva.

Îți oferim aceste pagini (fie în format tipărit, fie în varianta on line) ca o invitație personală. Ne-am bucura să le primești cu acest gând și să le citești așa cum dorim să ți le transmitem. Dumnezeu va grăi *pentru tine* ceea ce *tu* ai nevoie *acum* și *aici*.

Sunt convins că Domnul – Tată, Frate și Prieten – îți va da întâlnire de multe ori în chiar conținutul acestor file. Va fi aici, pentru tine. Și m-aș bucura să-I poți spune, cu inima deschisă, precum oarecând Samuel: „Vorbește, Doamne, robul Tău ascultă” (cf. *1 Regi 3, 9*).

RESTART LA MOTIVAȚIE, MINUNATĂ GENERAȚIE!

PROF. DANIELA CEREDDEV,
INSPECTOR ȘCOLAR DE SPECIALITATE, ISJ SUCEAVA

EACESTA gândul cu care, dacă mi-ar sta în putere, i-aș întâmpina pe tinerii acestei lumi de fiecare dată când îi întâlnesc.

E gândul meu pentru voi, adolescenți speciali și entuziaști și schimbă-lume-și-o-face-mai-frumoasă-și-mai-bună. Cred foarte tare în determinarea și curajul și forța voastră de a produce o schimbare. Și mai cred că e doar o părere că sunteți o generație ce stă sub semnul vulnerabilității. Sau nu mai mult decât ni se întâmplă tuturor. Cunoșc asociații și grupuri informale de tineret care fac minuni în comunitățile lor. Ani de-a rândul, în evenimente naționale ale societății civile, am putut descoperi și cunoaște impactul proiectelor de tineret și perspectiva novativă și îndrăzneță pe care ele o aduc asupra lucrurilor cu adevărat importante din viața noastră și din mersul lumii. Când vorbesc despre voi, îmi vin deopotrivă în minte și îndemnul hristologic „...îndrăzniți. Eu am biruit lumea.”, dar și cuvintele lui Galileo Galilei: „Dați-mi un punct de sprijin și voi muta Pământul din loc.” Și da, cred că vă datorăm libertatea de a încerca să faceți aceasta, dar și grija de a vă pregăti pentru vremea când vi se vor încredința limitele acestei lumi, ca să le consacrați dezmărginirii.

Nu-mi îngădui să vă dau sfaturi. Și nu pentru că știu că, aflându-ne la vârsta voastră, nici nouă, celor ce azi vă privim cu admirație și potolită nostalgie, nu ne-au plăcut din cale-afară, ci – mai curând – din convingerea că mă aflu și eu în siajul ierarhilor eparhiei noastre, atunci când vă investesc cu încredere și înaltă responsabilitate.

În Cuvânt către tineri la început de an universitar, Înaltpreasfințitul Părinte Calinic vă invită la a deveni arhitecții unei lumi în care armonia și calitatea relațiilor interumane, statornicirea în valori ce nu trec și aspirația continuă spre desăvârșire devin coordonate ale existenței: Fiți statornici în împlinirea făgăduințelor; îmbrăcați-vă în mantia desăvârșitei trăiri în Hristos și în Biserica Sa, pentru a face o lume pe măsura și vrerea Preamilostivului Dumnezeu!

Iar Preasfințitul Damaschin evocă generația voastră numind-o suflul primăvăratec al Bisericii, tinerii fiind cei care aduc cu dâșii energie, entuziasm, noutate, prospețime, tot atâtea atribute ce vă pot consacra reușitei, progresului, inovației și împlinirilor depline.

Pentru voi, tinerii seminariști, poate că mai mult decât pentru alți tineri din generația voastră, Familia, Școala și Biserica rămân vectorii ce vă pot asigura devenirea în interiorul aspirației spre creștere interioară continuă și desăvârșire, după modelul hristic, universal și fără putință de tăgăduit.

Arhitectura curriculară contemporană propune valori, atitudini și competențe dintre cele mai relevante în conturarea personalității voastre depline. În acest referențial axiologic, bine, adevăr, dreptate, egalitate, credință, pace, patriotism, respectul de sine și respectul față de ceilalți, înțelegerea și respectarea alterității, empatia, generozitatea – tot atâtea înțelesuri ale îndemnului evanghelic: „Și precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea” (*Luca 6, 31*). Biserica dezvoltă și trăiește prin aceste valori și nu le impune. Ați putea să nu uitați aceasta niciodată? Și să-i deveniți ambasadori.

Fiecare dintre voi este chemat să devină cuvânt – răsfrângere a Cuvântului, „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume” (*Ioan 1, 9*) și-n deplină și continuă comuniune spirituală divino-umană, ce transcende timpul și spațiul, reconfirmare și mărturisire de „templu al Duhului Sfânt”.

Ați putea – așadar – rosti, împreună cu mine:

ReStart la motivație, minunată generație!?

NU voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră să rămână...” (Ioan 15, 16). Sunt cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos adresate Ucenicilor Săi, cuvinte care îmi vin adesea în minte când mă gândesc la elevii școlii noastre. Suntem conștienți că suntem o școală în care nu noi ne alegem elevii, decât poate într-o mică măsură. Dumnezeu – după cuvântul Său – este Cel Care îi alege. Noi încercăm să-i întâmpinăm și să creștem odată cu fiecare dintre ei. Fiecare elev a simțit o chemare. Prin cuvântul Evangheliei ascultat în timpul slujbelor sfinte, citind paginile unei cărți bune, văzându-l pe preotul din sat, ascultând glasul conștiinței, sau în alte asemenea împrejurări, elevii noștri au simțit că au fost aleși și au fost chemați; iar primul pas făcut pe drumul slujirii care „să aducă roadă” este făcut în această școală. De aceea fiecare zi de activitate didactică a celor care-i călăuzesc pe elevii seminariști aduce o mare responsabilitate; aceea de a lucra împreună cu cei care, mâine, vor transmite cuvântul lui Dumnezeu și pe Dumnezeu Însuși poporului pe care îl vor sluji.

Școala este locul în care prețuim talantul primit de la Dumnezeu de fiecare elev (cf. Matei 25, 14-15), îl descoperim împreună și îl punem în valoare, ancorând eforturile noastre comune în împlinirea voinței lui Dumnezeu, astfel încât idealul educațional urmărit prin activitățile zilnice să nu prindă contur doar în lumea aceasta, ci să se desfășoare în veșnicie.

Suntem o școală în cadrul căreia urmărim formarea omului în dualitatea sa, trup și suflet și punem accent deopotrivă pe învățarea cognitivă, socio-emoțională și spirituală. Comunicarea în limba maternă, comunicarea

în limbi străine, competențe de bază în matematică, științe și tehnologii, competențele digitale, competențele sociale și civice, dezvoltarea spiritului de inițiativă și de antreprenoriat, competențele de management al învățării, sensibilizarea și exprimarea culturală sunt elementele structurale ale profilului de formare urmărit prin activitățile școlii, dar toate laolaltă își găsesc adevărata finalitate în măsura în care urmăresc un sistem axiologic autentic. De aceea avem în vedere formarea unor tineri pregătiți pentru societatea de mâine, prin promovarea și trăirea în cadrul școlii a valorilor incontestabile ale Ortodoxiei, ca răspunsuri suficiente și mereu actuale pentru provocările și întrebările societății contemporane și ca sursă inepuizabilă de cunoștințe formatoare de abilități și atitudini necesare pentru a reuși în viață și pentru a deveni adevărați membri ai Bisericii.

Știm că adevăratele valori se învață prin vedere, prin experimentare și prin trăire. Din acest considerent ne propunem o îmbinare a muncii intelectuale cu rugăciunea, a timpului petrecut în sala de clasă cu cel petrecut în Paraclisul școlii sau prin acțiuni extrașcolare de calitate, o împreună-lucrare a exercițiului dedicat formării personale cu cel săvârșit pentru creșterea prin celălalt.

Suntem o școală cu profil unic în județ, în care încercăm să le oferim elevilor nu doar cunoștințe, și nici nu urmărim să formăm doar deprinderi, ci dorim să le punem la suflet elevilor un mod de viață, ... cea mai frumoasă viață, viața cea fericită, viața în Hristos. Suntem o școală, dar, ori de câte ori o altă generație de elevi finalizează cursurile, tindem să credem că suntem o familie.

PR. PROF. ICONOM STAVROFOR IFTIMIU N. ADRIAN, PRIMUL DIRECTOR AL SEMINARULUI „MITROPOLITUL DOSOFTEI” DIN SUCEAVA

Nr. 1
decembrie 2020

AU trecut cei 75 de ani de viață, 51 ani de preoție neîntreruptă, din care 20 de ani au fost de slujire la altarul școlii (la catedră) și încep să devin conștient de faptul că prin ceea ce facem, rămânem în istorie mici urme a ceea ce am făcut în viață.

În anul 1990, din încredințarea IPS Daniel, am fost transferat în interes de serviciu de la Vicovu de Sus la Suceava, pentru continuarea misiunii pastoral misionare ce se dorea activată după cerințele vremii potrivit planului de activitate al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

În anul 1991, odată cu înființarea Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, din dorința de a consolida predarea Religiei în mod organizat, IPS Pimen a început demersurile de înființare a unui Seminar Teologic la Suceava, primindu-se aprobarea ca să căutăm elevii Sucevei ce urmau cursurile la alte seminarii. Mi s-a încredințat direcțiunea școlii și alături de P.C. Pr Hostiuc Gheorghe (care va deveni inspector școlar pentru disciplina Religie) am căutat elevi pe unde am putut și unde am găsit. Primul spațiu școlar ne-a fost dăruit de Grupul Școlar nr 3 Suceava, inclusiv posibilitatea de a interna elevii în spațiile existente. În căminul nr 1 a trebuit să pregătim săli de clase și birouri. Pentru că știam să scriu la mașina de scris am devenit responsabil de toată scriptologia necesară. Binecuvântare sau blestem, nu știu, căci din /94 am început și lupta cu calculatorul care m-a ajutat să fac pentru mine și elevi primul program Word cu Biblia în română ...

Greul pe care ni l-am asumat era la început... De ce spun greul? Ministerul Învățământului încă nu preluase deplin învățământul teologic. Era nevoie de preoți profesori pentru disciplinele de specialitate, dar și de profesori pentru disciplinele de liceu. Primii au fost preluați pe statul de plată de Arhiepiscopie, ceilalți de Ministerul Învățământului. Toate celelalte cheltuieli au rămas pe autofinanțare și autogospodărire.

Am început anul școlar cu clase duble pentru anii III, IV și V de Seminar și respectiv anul I, II, III pentru Școala de cântăreți bisericești. Au urmat după aceea admiteri și respectiv primul bacalaureat în 1994. Efectivul școlar a început să se mărească încât am ajuns peste câțiva ani la aproape 450 de elevi (de la noi, dar aduși și din Ucraina și Moldova).

Din 1994 am titularizat preoții profesori, ca apoi în 2000 să fim, cred primul seminar cu 5 preoți profesori cu gradul I în învățământ. Din primul an, am organizat și biblioteca cu cărți dăruite de IPS Pimen.

Au început mutările: în căminul II, apoi la Dumbrăveni, și după aceea din nou la Suceava...

De la Dumbrăveni, eu având dublă titularizare am revenit la Suceava unde am predat disciplina Religie la Colegiul alimentar (2002-2003) și Colegiul Petru Rareș (2003-2010)

Dau slavă lui Dumnezeu în toate zilele vieții mele, pentru puterea pe care mi-a dat-o, să pot vedea că nu m-am trudit în zadar, că ucenicii mi-au devenit cântăreți, chiar mari protopsalți, alții preoți ce slujesc și la altar și la catedră, monahi și monahii, juriști etc. dar mă mândresc cu smerenie și cu doi arhierei: PS Macarie Drăgoi, episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord și PS Damaschin Dorneanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

Mulțumesc lui Dumnezeu că încă sunt trebnic și nu netrebnic și rog pe toți din tagma slujirii noastre să nu se lenevească, căci secerișul este mult (*Matei 9,37*), și fericită este sluga aceea, pe care venind stăpânul său, o va găsi ostenindu-se (*Matei 24,46*).

... ANI AI TINEREȚII, PRIMĂVARĂ A VIEȚII...

CĂTĂLIN TEODOR POPESCU,
ABSOLVENT AL SEMINARULUI - PROMOȚIA 2014

*Da, firea apei e moale;
A pietrei-nespus de vârtoasă.
Dar ulciorul de deasupra de piatră
Cu prelingerea lui din atârnare,
Prin picul boabei de piatră,
Găurește piatra cea tare.*

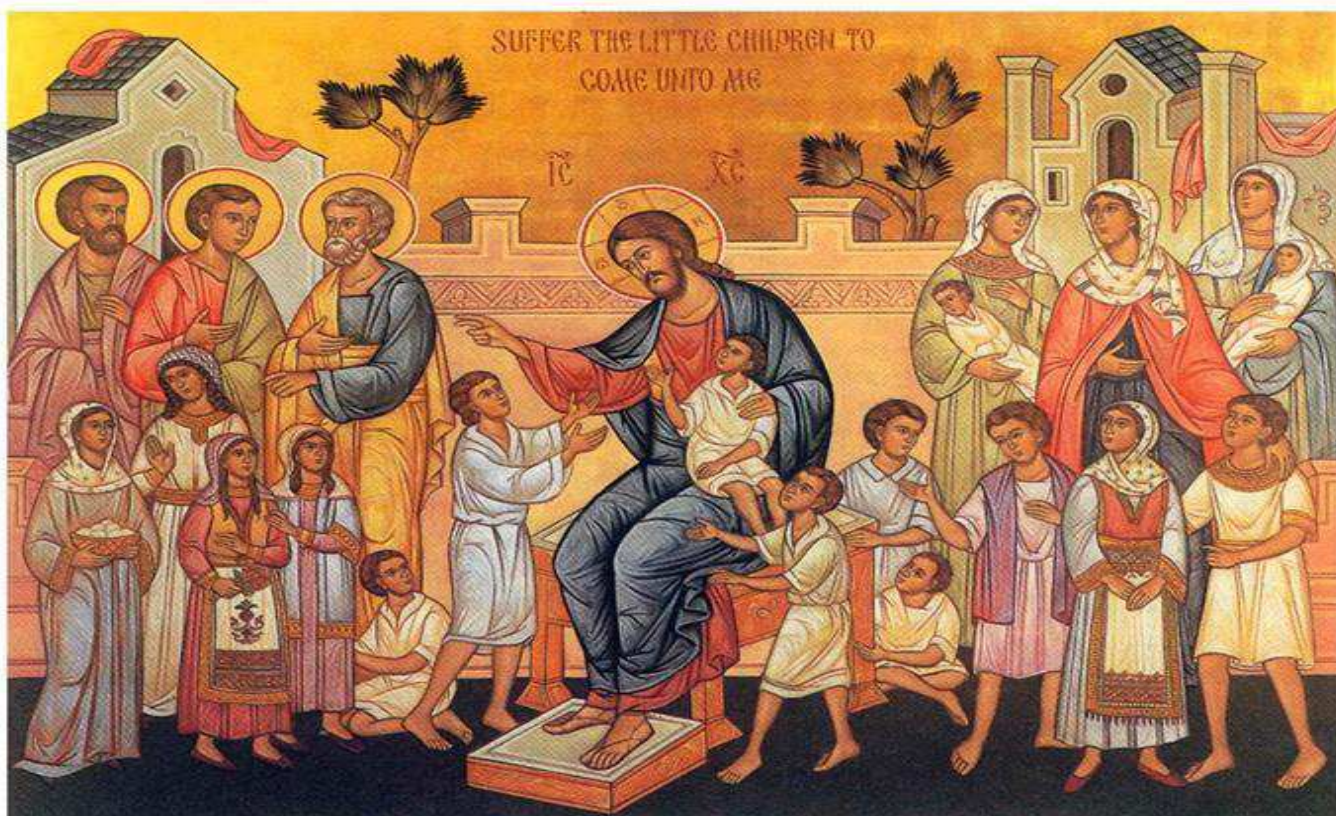
*Fecioară, stăruiește așadar
Și peste a noastră împietrire
Și biruiește-ne cu picurul de har,
Ca să-ți cântăm un imn de slăvire!
(Ierom. Daniil-Sandu Tudor, Acatistul Rugului Aprins
al Maicii Domnului, Icosul al 5-lea)*

SEMINARUL Teologic „Mitropolitul Dosoftei”... am dorit să nu se mai sfârșească acei ani frumoși, pentru care Îi mulțumesc lui Dumnezeu și Maicii Domnului! Seminarul teologic...ani ai tinereții, primăvară a vieții, cei mai rodnici ani pentru un tânăr, fie el viitor preot sau nu. Cel ce a trecut prin seminarul teologic cu responsabilitate va fi cetate bine zidită, care deși va fi lovită de valurile vieții acesteia, va rezista furtunii, cu ajutorul lui Hristos-Dumnezeu, Piatra de temelie pe

care stă zidit întreg edificiul vieții seminaristului.

Cum în viața omului, totul are sens și perspectivă, tot astfel sub genele elevilor seminarști din anul întâi, regăsim acea scânteie de perspectivă pe care și eu am experimentat-o. Aceștia știu de ce s-au înscris la seminar, la această școală deosebită din toate punctele de vedere, asemeni omului care vede zorile și știe că va răsări Soarele, vestind o zi asemănătoare, dar complet diferită ca finalitate, decât celelalte zile ale vieții sale.

Zi de zi, profesorii de la seminar au așezat ca ofrande pe altarul școlii cele mai înalte învățături, știința lumii profane, dar mai ales cuvinte din știința științelor și arta artelor. Profesorii noștri: ulcioare încăpătoare din care s-a revărsat picătura cu picătură harul cunoașterii lui Dumnezeu! Au picurat în sufletele noastre cuvinte lucrătoare, cuvinte care de la înălțime au coborât asemeni picăturii de apă ce picură zilnic din ulcior, găurind piatra cea tare, inima noastră învârtoșată. Devotamentul profesorilor se dorește încununat prin noi, seminarști de ieri și de azi, ca pietre vii ale Bisericii, pe care nici porțile iadului nu o vor birui.

*Apa trece,
Pietrele rămân!
Dar pietrele la vale se duc pe rând,
Iar apa rămâne curgând!*

Iată că de-a lungul celor patru ani binecuvântați pe-trecuți în Seminarul Teologic „Mitropolitul Dosoftei”, Dumnezeu a revărsat din izvorul Său peste noi, elevii seminariști, prin profesori devotați, har peste har, ca un șuvoi curgător, urnindu-ne pe noi din akedia minții și topind împietrirea inimii noastre, pentru a avansa pe făgașul cunoașterii.

Sfântul Grigorie de Nazianz, vulturul teologiei trinitare, aseamănă harul lui Dumnezeu cu apa atotprezentă în lumea fizică, inclusiv în corpul uman, pentru că „în El viem și ne mișcăm și suntem” (*Fapte* 17, 28). Precum pietrele ce sunt împinse de apă spre a ajunge într-o ipostază finală, conlucrează cu apa la evoluția reliefului, tot așa noi, ipostasele firii omenești, suntem îndrumați de harul lui Dumnezeu spre a ne împlini misiunea încredințată de El, Cel ce lucrează împreună cu noi la evoluția benefică a istoriei mântuirii, pentru a ajunge toți „la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu” (*Efeseni* 4, 13).

Seminarul Teologic, acest râu de har, mi-a netezit fința, eu fiind nu doar piatră necioplită, ci și piatră colțuroasă. Seminarul teologic, acest crâmpei de veșnicie, nu doar mi-a ocrotit tinerețile de ispite, afundat fiind în râul învățăturilor vii, ci a înveșnicit și trăirile frumoase ale acelor ani, revărsate în potirul inimii mele. Seminarist mă regăsesc și acum când scriu, dar înaintat pe albia vieții în aval, spre marea cea nemărginită, fiind acum piatră netezită, în apa harului încălzită, piatră cu talent șlefuită, Ziditorului dăruită, de către profesorii cei ce ne-au iubit, cărora le port recunoștință fără sfârșit.

Profesorii noștri: unde ale râului de har care astfel au ghidat fiece suflet jun încredințat lor, încât orice piatră colțuroasă și nespus de vârtoasă a avut acel mediu propice nu doar netezirii colțuroaselor patimi, ci și un mediu potrivit celor ce se exersau a culege, asemeni albinelor din flori, nectarul învățăturilor bune și folositoare. Pe profesori îi consider artiștii care în fiecare elev au cioplit mai cu iconomie sau cu acrivie, asemeni sculptorului ce vede într-o piatră necioplită, o sculptură de o inestimabilă valoare artistică. Profesorii de la seminar sunt colaboratori cu Dumnezeu în actul recreării unei lumi mai bune prin propășirea unei generații de păstori buni pentru poporul lui Dumnezeu.

Seminarul Teologic: cascadă de amintiri ce încântă auzul și odihnește sufletul! Seminarul Teologic: un răsărit de Soare pentru viața noastră, a celor ce, strânși în capelă, ne-am unit inimile în cântarea doxologică: „Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat lumina!” Seminarul Teologic acum este o rază de rămas-bun pentru noi cei ce azi ne amintim cum în aceeași capelă, Lumina lină „a Sfintei Slave, a Tatălui Ceresc” intra la noi prin fereastra pridvorului, spre a ne lumina cu dorința unui pridvor de Rai pentru întreaga lume.

*Tu ne descoperi pridvorul Împărăției ce va să fie în
dulceața cântărilor, în minunatele acorduri ale sunetelor,
în simțirea înaltă din glăsuirea lor!*

*(Acatist de Mulțumire-Slavă lui Dumnezeu pentru
toate, Condacul al 7-lea)*

Seminarul Teologic: pauze împodobite de noi seminariștii cu florilegii psaltice. Seminarul Teologic: ore de înaltă ținută spirituală, un fluviu nemărginit al cunoașterii, cu izvorul în Dumnezeu cel Nemărginit, ce curgea netulburat de clopoșelul ce indica pauza. Noi cei însetați, nu îl lăsam pe profesor să plece, pentru a ni se ostoi setea cu picături ale cunoașterii lui Dumnezeu din făpturi, concluzia fiind enunțată cu trei milenii în urmă: „Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu-i de-ajuns spre lauda minunilor Tale!”

În seminar am învățat să fiu persoană în sensul teologic al cuvântului, am înțeles că nu este cunoaștere deplină acel set de cunoștințe, abilități, deprinderi și comportamente, ci viața cu Hristos și în Hristos mi s-a propus ca fiind cunoaștere deplină. Acest mod de viață este rod al împrăștiării de către seminariști a tuturor elementelor educației având mlădiță cu sevă programul de rugăciune zilnică. Pentru toate acestea, întreaga noastră viață dăm slavă lui Dumnezeu, Cel ce ne-a privilegiat cu această ipostază superioară a cunoașterii.

Drumul spre școală și drumul spre biserică sunt cele două căi binecuvântate de Dumnezeu pentru un tânăr, după spusele Sfântului Vasile cel Mare. Seminarul Teologic „Mitropolitul Dosoftei” din Suceava le îmbină armonios pe acestea două, spre a face cinste înaintașilor și spre a fi binecuvântare urmașilor, viitori oșteni ai Bisericii strămoșești și ai neamului românesc creștin-ortodox din naștere.

Praful istoriei nu se va așterne niciodată peste vestea cea bună cuprinsă în Sfânta Scriptură, fapt pecetluit de alegerea de către Mântuitorul Hristos a Sfinților Apostoli, a căror viață rămâne lumii o evanghelie vie, întrucât: „a trăi este în Hristos, iar moartea este un câștig!” (*Filipeni* 1, 21). În fiecare rând de oameni ce răsar sub Soarele Evangheliei, Mântuitorul își alege „pe unii apostoli, pe alții prooroci, pe alții păstori și învățători, la lucrul slujirii spre desăvârșirea Evangheliei” (*Efeseni* 4,11). Iată că vouă, tinerilor care sunteți generația de mâine, vrea Dătătorul a tot binele să vă dăruiască demnitatea de Apostol al iubirii Sale, să fiți slujitori ai Împăratului Ceresc, să fiți pietre vii ale Bisericii Sale, zidite „pe temelie Apostolilor” (*Efeseni* 2,20), spălate și curățite cu apa Harului Său, prin formarea la Seminarul Teologic, râul de har din care m-am adăpat și eu și îi mulțumesc lui Dumnezeu!

PREOCUPĂRI VETEROTESTAMENTARE ALE SFÎNTULUI MITROPOLIT DOSOFTEI - PSALMI VERSIFICAȚI

PR. PROF. DR. ADRIAN DUȚUC, DISCIPLINA STUDIUL
BIBLIC AL VECHIULUI TESTAMENT

ÎN panteonul personalităților autohtone ce au marcat profund atât peisajul eclesial cât și pe cel cultural românesc, sfântul părinte Mitropolit Dosoftei ocupă, fără îndoială, un loc de mare cinste. Importanța activității sale este reliefată pe de o parte de operele scrise, iar pe de altă parte de contextul în care părintele Mitropolit le-a scris, context marcat de numeroase turbulențe politice interne și mai ales externe.

Mitropolitul Dosoftei, este fără dubiu unul dintre cei mai luminați cărturari ai secolului XVII, „minte luminată” după cum îl descria contemporanul Mitropolit al Moscovei¹. Binecunoscuta schiță a profilului său din Letopisețul lui Ion Neculce este cât se poate de relevantă: „Acestu Dosofteiu mitropolit nu era om prostu de felul lui. Și era neam de mazâl, pre învățat, multe limbi știe: elinește, lătinește, slovenește și altă adâncă carte și învățatură, deplin călugăr și cucernic, și blând ca un miel. În țara noastră pe-ceasta vreme nu este om ca acela”².

Activitatea sfântului mitropolit a fost una complexă și neobosită, curpinzând traducerea cărților de uz liturgic, traducerea psalmilor în versuri românești, scrieri hagiografice, scrieri istoriografice, ș.a. Truda mitropolitului Dosoftei poate fi înscrisă într-un efort comun și susținut de introducere a limbii române în cult în locul celei slavone³, efort ce a înglobat mai multe personalități precum Sfântul Mitropolit Petru Movilă sau diaconul Coresi.

Cele mai cunoscute lucrări ale sfântului mitropolit Dosoftei sunt: „Psaltirea în versuri”, „Preacinstitul Aca-tist si Paraclisul Precistii”, „Dumnezeiasca Liturghie”, „Psaltirea de-nțăles”, „Molitivălnic de-nțăles”, „Viața si petrecerea svinților și Parimiile preste an”, reușind să traducă și poemul de dragoste al lui George Chortatzis, „Erofile”.

Între aceste opere Psaltirea în versuri⁴ ocupă, fără dubiu, locul cel mai important, fiind lucrarea ce a făcut pe bună dreptate ca Sfântul Mitropolit Dosoftei să fie considerat primul poet învățat al neamului românesc. Psaltirea în

versuri este o lucrare de pionierat, o operă ce dovedește încă odată faptul că Biserica a fost de-a lungul timpului un izvor de creație și răspândire a culturii⁵. Mai mult, deși s-a dezvoltat firesc prin tipărirea de cărți necesare desfășurării cultului, literatura eclesială conține o paletă mult mai largă, iar psalmii versificați ai Mitropolitului Dosoftei sunt poate cel mai bun exemplu⁶.

La versificarea Psaltirii Mitropolitul cărturar a lucrat mai mulți ani, începând în perioada când era episcop al Romanului (1688–1689) și utilizând și comentariile părinților bisericii, ca apoi să insereze marginal note explicative⁷. Trebuie menționat faptul că acest demers se înscria în curentul de versificare a psalmilor, curent întâlnit atunci în numeroase țări vecine⁸. Drept model i-a servit Psaltirea în limba poloneză a lui I. Kochanowski⁹,

¹ Gh. Cardaș, *Poezia românească dela origine până în zilele noastre (1673 – 1937)*, Antologie și studiu, Vol. I, București 1937, p. 3.

² I. Kogălniceanu, *Letopisețele Moldovei*, Iași, edit. I, Tom II, p. 257.

³ P. P. Panaitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, Edit. Academiei RPR, 1965, p. 204.

⁴ Titlul complet al acestei opere este: „Psaltirea a (sfântului) Proroc David, Pre limba rumânească cu zășa și cu toată cheltuiala Prea luminatului întru Is. Hs. Io Ștefan Petru Voevoda Domnul țării Moldovei. Din sfințele scripturi a sfinților părinți dascălilor sfințitei biserici, cu lungă osteneală în mulți ai drept scoțită și cercată prin sfințele cărți, și deaceia pre versuri tocmită în cinci ani foarte cu osârdie mare, de smeritul Dosoftei, mitropolitul de țara Moldovei, În mănăstirea Uniev s'a tipărit. Anii de la facerea lumii 7181” (Conf. I. Lupaș *Studii istorice*, vol. IV, Institutul de istorie națională din Cluj-Sibiu, Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiana” S.A., Sibiu, 1943, pp. 107-108).

⁵ Laura Orban, „Considerații asupra Psaltirii în versuri a Mitropolitului Dosoftei” în *Studii de știință și cultură*, anul V, nr. 4, (19), Decembrie 2009, p. 142.

⁶ Pentru o analiză literară a Psaltirii în versuri vezi Laura Orban, „Considerații asupra Psaltirii în versuri a Mitropolitului Dosoftei” în *Studii de știință și cultură*, anul V, nr. 4, (19), Decembrie 2009, pp. 142-145.

⁷ Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*, Vol. III, partea II, Fundația Regală pentru Cultură și Artă, 1946, p. 865.

⁸ C. Diaconovich, *Enciclopedia Română*, Tomul II, Asociațiunea pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, Sibiu 1900, Editura și tiparul lui W. Krafft, p. 207.

⁹ Mitropolitul însuși într-un comentariu la Psalmul 63 menționează „că așa am citit la psaltirea ce leșească slavinească”.

ce văzuse lumina tiparului în anul 1577¹⁰, lucru firesc având în vedere faptul că mitropolitul moldovean – el însuși autor de versuri în această limbă¹¹ – era foarte apropiat și influențat de cultura polonă. Deși inspirat de opera lui Kochanowski, Psaltirea în versuri a Mitropolitului Dosoftei nu este nicidecum o traducere a Psaltirii versificate polone¹². Mitropolitul moldovean reușește o lucrare de mare originalitate, iar acest fapt se poate constata cel mai facil comparând versurile lui cu textul în proză tradus tot de el. Astfel se poate lesne constata faptul că Mitropolitul Dosoftei „n-a luat nimic din podoabele modelului polon, s-a ținut de textul ortodox și pe acesta a ținut să-l amplifice după propria lui imaginație”¹³. Mai mult, spre deosebire de Kochanowski, care folosește metre foarte complicate, împrumutate de la Horatius și Dante („Divina comedie”), Mitropolitul Dosoftei folosește metre mult mai simple, mai accesibile, împrumutate din cântul popular românesc¹⁴.

După cinci ani în care „foarte cu osârdie mare și... cu lungă osteneală” mitropolitul Dosoftei se îngrijește de versificarea psalmilor – lucrarea conține peste 8000 de versuri – opera lui cea mai de preț este finalizată și vede lumina tiparului la mănăstirea din Unieiv, districtul Lwow, Polonia, în anul 1673¹⁵. Nu întâmplător mitropolitul moldovean își tipărește aici Psaltirea în versuri. Această veche mănăstire fondată în anul 1400, poate fi considerată o ctitorie românească având în vedere faptul că numeroși ctitori ai acesteia au fost nobili români¹⁶. Un alt important motiv pentru care mitropolitul alege să tipărească Psaltirea sa la Unieiv este acela că Iașiul nu mai avea imprimărie în urma prădării Moldovei de către tătari în anul 1650¹⁷.

Pe verso-ul filei de titlu Dosoftei imprimă stema Moldovei (scutul, deasupra căruia sunt încrucișate o sabie și o cârjă, încununată cu o tiară; în mijlocul scutului este reprezentat chipul capului de bour, cu o stea între coarne, pe laturile acestuia sunt reprezentate soarele și luna în stil renascentist). Sub stema moldavă se pot citi „stihuri la luminatul gherb a țării Moldovei”, stihuri scrise probabil de mitropolitul Dosoftei:

„Capul cel de bour de fiară vestită,
Sămnează puteare țarei nesmintită.
Pre câtu-i de mare fiara și buiacă,
Coarnele'm pășune la pământ își pleacă.
De pre chip să veadă bouarul cei place,

¹⁰ Constantin C. Giurescu, op. cit., p. 865.

¹¹ D. Murărașu, *Istoria literaturii române*, ediția a III-a, Editura „Cartea românească”, București, p.61.

¹² Pentru un studiu amănunțit al acestei probleme vezi Ștefan Ciobanu, *Dosoftei Mitropolitul Moldovei*, traducere din rusește de Ștefan Berechet, Iași, 1918.

¹³ D. Murărașu, op. cit., p. 62.

¹⁴ N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, Editura Librăriei Pavel Suru, București, 1929, p. 73.

¹⁵ Manuscrisul original din 1671 este dedicat voievodului Gheorghe Duca și se păstrează la Academia Română.

¹⁶ *Memoriile Secțiunii Literare*, Seria III, Tomul VIII, Academia Română, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului Imprimeria Națională, Depozitul General Cartea Românească, B-dul Academiei, 3-5, București 1936-1938, p. 89.

¹⁷ Badea Cireșeanu, *Tezaurul liturgic al Sfintei Biserici Creștine Ortodoxe de Răsărit*, Tomul I, București, Tipografia „Gutenberg”, Joseph Gobl, 1910, p. 105.

C'ar vrea i toată vremea să stea țara'm pace”¹⁸.

Stihurile despre stema Moldovei sunt urmate de o generoasă adresare către „milostivul și prealuminatul Domn Ioan Duca Voievod” în care vorbește despre im-

portanța și puterea rugăciunii și despre faptul că această traducere și versificare a Psaltirii – „plină de rugă și plină de tainele ciale mare a lui Dumnezeu”¹⁹ – are drept scop și oferirea posibilității credincioșilor de a o folosi pentru rugăciune.

Mai departe mitropolitul Dosoftei inserează „Cuvânt către cetitor” ce cuprinde o serie de lămuriri privind înțelegerea unor expresii poetice precum „pismitealnâi”, „obicialnâi”, „inoscazeamâi”, „prienositelnâi”, făcând uz de câteva pilde scripturistice.

După această parte introductivă urmează psalmii împăratului prooroc David împărțiți în douăzeci de catisme, împărțite la rândul lor în psalmi. Primul stih al fiecărui psalm este redat și în limba slavonă (e.g. : „Blajen māj ije ne ide na săvet necestivâh”, „Văscăia șetașasia iazâți”, etc.). Fiecare psalm este însoțit de comentarii edificatoare, uneori foarte amănunțite (psalmii 28, 50, 63, 86, 121 fiind cei mai mult explicați).

Psaltirea versificată a sfântului mitropolit Dosoftei reprezintă o importantă piatră de hotar în dezvoltarea limbii române. Prin această operă mitropolitul Dosoftei contribuie la îmbogățirea vocabularului și inaugurează era poeziei românești. În ciuda dificultăților inerente oricărui început, unele pasaje ale Psaltirii în versuri sunt deosebit de expresive. Episodul privind robia babiloniană impresionează prin simplitatea sa și prin folosirea formelor lexicale arhaice:

¹⁸ I. Bianu, *Psaltirea în versuri (intocmita de Dosofteii, Mitropolitul Moldovei, 1671-1686)* publicată de pe manuscrisul original și de pe edițiunea dela 1673, București., 1887, p. 2.

¹⁹ I. Bianu, op. cit., p.p. 4-5.

„La apa Vavilonului,
jelind de țara Domnului,
acolo șezum și plânsăm,
la voroavă ce ne strânsăm...
cine te-ar putea uita-te,
Ierusalime cetate?”²⁰.

Psaltirea Mitropolitului Dosoftei conține numeroase aspecte prozodice ce pot fi ulterior identificate în alte lucrări foarte cunoscute ale culturii române. De exemplu versurile psalmului 49 amintesc de mândria domnitorului Mircea cel Bătrân în Scrisoarea III:

„Hiara codrilor cea multă,
Toate de mine ascultă.
Am și dobitoace multe,
Și de zâmbri am cirezi multe
Păsări încă am în cârduri
De se țin de hrană-n câmpuri.
Am și țarine destule,
De-mi sunt slugile sătule.
Si când mi-a trebuit pâne,
N-oi veni să cei la tine”.²¹

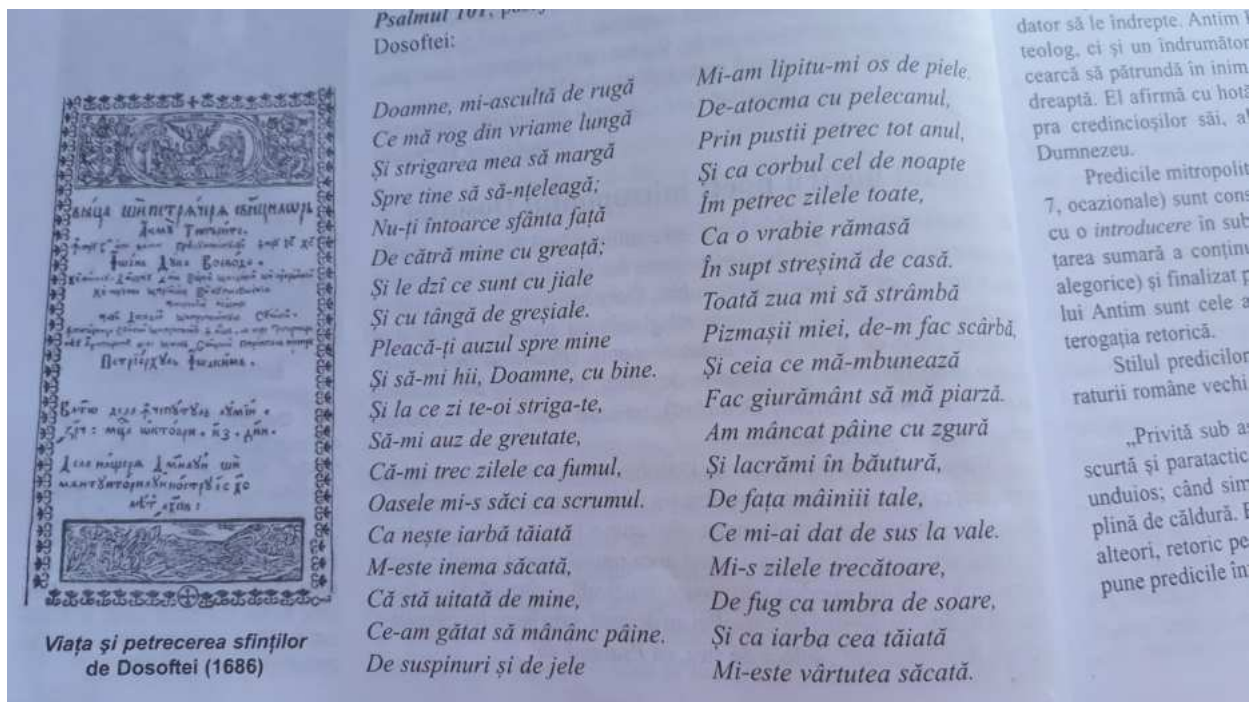
Elemente din Psalmul 101 par foarte similare cu versuri din Psalmii arghezieni:

„Pleacă-ți auzul spre mine
Si să-mi hii, Doamne, cu bine.
Și la ce zi te-oi striga-ta,
Să-mi auz de greutate,
Că-mi trec zilele ca fumul,
Oasele mi-s săci ca scrumul”.

Trebuie subliniat faptul că Sfântul Mitropolit Dosoftei reușește să se facă înțeles atât de intelectualii vremii sale, cât și de oamenii obișnuiți. De altfel acesta mărturisește

tâlcuit ș'am scris precum a vrut Dumnezeu, să poată trage hirea omului cătră cetitul ei”²². Accesibilitatea acestor psalmi versificați este, printre altele, dovedită de un aspect foarte important susținut și de marele istoric Nicolae Iorga: Psaltirea lui Dosoftei a influențat puternic stihul popular român²³. Unul din exemplele edificatoare este psalmul 46, care este cântat de copiii colindători de Crăciun nu doar în România, ci și în Basarabia²⁴.

Concluzionăm prin a sublinia faptul că, dincolo de orice dubiu, Sfântul Mitropolit Dosoftei este unul dintre primii cărturari români ce posedă o conștiință poetică. Psaltirea în versuri este fără îndoială un moment inaugural, „un eveniment literar”²⁵ pentru poezia românească, iar valoarea ei este recunoscută de majoritatea criticilor. În ciuda unor dificultăți firești oricărui demers inaugural, Psaltirea lui Dosoftei reprezintă o piatră de hotar („cap de operă de versificare”²⁶) în dezvoltarea literaturii române, prin contribuția sa la îmbogățirea vocabularului, cât și prin curajoasa încercare a părintelui Mitropolit de a supune un text atât de vast versificației. Psaltirea în versuri, este de o valoare incontestabilă, a exercitat o influență certă asupra limbii și culturii românești, și, nu în ultimul rând, face ca Sfântul Mitropolit Dosoftei să fie considerat drept cel dintâi poet al neamului nostru.

faptul că unul din scopurile trudei sale era acela de a atrage contemporanii săi către lectură: „cu multă trudă și vreme îndelungată, precum am putut mai frumos, am

²⁰ Conf. Constantin C. Giurescu, câțiva psalmi versificați ai mitropolitului Dosoftei au pătruns în colinde. Versurile mai sus citate constituie o colindă întâlnită în Transilvania.

²¹ Laura Orban, op. cit., p. 143.

²² D. Murărașu, op. cit., p. 62.

²³ N. Iorga, *Câteva documente de cea mai veche limbă românească*, Analele Academiei Române. Seria II, Tom XXVIII, p. 186.

²⁴ Ștefan Ciobanu, *Dosoftei Mitropolitul Moldovei*, traducere din rușește de Ștefan Berechet, Iași, 1918, p. 122,

²⁵ Gh. Cardaș, op. cit., p. VIII.

²⁶ Marin Bucur, *Istoria literară românească*, Editura Minerva, București, 1973, p. 11.

PREOCUPĂRI TIPOGRAFICO-LITURGICE ALE SFÎNTULUI MITROPOLIT DOSOFTEI

TINERE, ȚIE ÎȚI ZIC

Nr. 1
decembrie 2020

PR. PROF. CONSTANTIN DAN MAGDALENA,
DISCIPLINA LITURGICĂ

CUGETÂND la cuvintele troparului ce caracterizează, succint dar foarte bine articulat, virtuțile Sfântului Mitropolit Dosoftei, se cuvine a ne minuna de Atotînțeleapta și de necuprinsa pronie dumnezeiască pe care o are Dumnezeu cu noi, cei care ne desfășurăm activitatea sub ocrotirea sfântului ierarh. Iar eu, ca unul dintre cei mai mici, pe care Preamilostivul Dumnezeu l-a miluit și rânduit a fi slujitor sfântului altar de la Mănăstirea Probota, ctitoria și gropnița (necropola) domnitorului Petru Rareș și a familiei sale, se cuvine a da nevrednica mea slavă și laudă Prea Sfintei Treimi, și a cinsti după puțință pe sfântul Mitropolit Dosoftei, cel care în anul 1649 (7157 de la facerea lumii), la vârsta de douăzeci și cinci de ani, primise îngerescul chip și numele de Dosoftei în lavra monahală de la Probota. **Într-o însemnare în limba română el scrie la 14 septembrie 1649: „Ieromonah Dosoftei de la Pobrata, feciorul lui Leontar Barilovici”, iar alături, în limba greacă: „Dositheos, ieromonah, fiul lui Leontar Barila și al Misirei”¹.**

„Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi” (Psalmul 67, 36), Dumnezeu care a rânduit ca după un an de la hirotonia mea întru preot, să fiu rânduit dascăl de cântare bisericească și de slujire liturgică, la Seminarul Teologic Ortodox din Suceava, școală care poartă numele și este ocrotită de către Sfântul Mitropolit Dosoftei, sfânt pe care doresc a-l face cunoscut mai cu seamă în latura activității sale liturgice.

Călugăr smerit și înzestrat de Dumnezeu cu daruri multe, pe lângă învățătura adunată cu migală de la mulți dascăli, la școala mănăstirii Probota, a deprins și învățătura cea duhovnicească: rugăciunea, ascultarea, smerenia și nevoințele ascetice. Iubitor de înțelepciune și vrednic împlinitor al nevoințelor călugărești, Cuviosul **Dosoftei a sporit în dragoste și rugăciune, devenind egumen, părinte duhovnicesc al obștii de la Probota.**

Mărturisesc că intrând în sfântul altar al bisericii închinată Sfântului ierarh Nicolae, de la mănăstirea de metanie a sfântului Dosoftei, și săvârșind sfințele slujbe, mereu un gând de recunoștință, de mulțumire, de pomenire și chemare în rugăciune îmi era la cel care, prin dragostea de biserică și neam, prin osteneala și truda sa, a introdus limba și graiul românesc în altarul și strana bisericii. De altfel, întreaga sa activitate pe tărâm liturgic îl situează printre cei care au contribuit substanțial la formarea limbii române și la pătrunderea ei în cult.

Sfântul proroc David glăsuiește: „Când se laudă

dreptul se veselesc popoarele”². Unul dintre acești drepți este și sfântul Dosoftei, care în scurt timp a devenit episcop de Huși (1658), iar mai apoi Mitropolit al Moldovei (1671). Dar lauda Sfântului Dosoftei ne produce nu numai bucurie duhovnicească, ci și îndemn puternic pentru grija mântuirii sufletești. Veselia sfântă de care vorbește Sfântul Proroc David, este a noastră, a poporului român, atât pentru ocrotirea și mijlocirile rugăciunilor sfântului cât și pentru darul operei sale liturgice făcut nouă.

„Când grele încercări s-au abătut peste țara Moldovei, mare strâmtorare poporul suferind și multe biserici prin foc s-au mistuit, tu, ca un ostaș vrednic al lui Hristos, stâlp al credinței te-ai arătat turmei tale, Cuvioase Părinte. Pentru aceea Îi cântăm lui Dumnezeu: Aliluia!”. (Condacul al IX-lea, din *Acatistul Sfântului Mitropolit Dosoftei*)

Contextul vremii, în care a activat și Sfântul Dosoftei, atât în plan social, după cum zice condacul, dar și în cel liturgic, era unul extrem de dificil ținând seamă că Sinodul endemic de la Constantinopol, din anul 1759, recunoștea drept limbă liturgică sacră doar limba greacă veche. Același lucru se întâmpla și în spațiul slav, acolo unde rugăciunea era făcută în limba slavă a sfinților Chiril și Metodiu. Țările Române, aflate la granița celor două mari tradiții, au oscilat în folosirea limbii liturgice. Studiile lingvistice au demonstrat că, în primele secole, strămoșii noștri au folosit limba de acasă și la biserică. Apoi, o dată cu introducerea paleoslavei în Cancelaria Domnească și în actele oficiale, această limbă a ajuns și pe buzele slujitorilor sfințiți. Primele cărți caligrafiate, apoi tipărite, au fost în slavonă. Abia prin secolul al XVI-lea, în cărțile de cult s-a simțit nevoia limbii române. Dar, influența era prea mare. Textul a fost păstrat în slavonă, iar povățuirile tipiconale sau practice au fost prezentate în limba română. Din dragoste pentru poporul român și limba română, mitropolitul a cerut Patriarhiei Constantinopolului binecuvântarea pentru tipărirea unor cărți cu textul liturgic în limba țării. Deși argumentarea a fost bine construită, răspunsul a fost negativ, considerându-se o inovație introducerea limbii române în cultul liturgic. În acest sens, primind refuzul patriarhului de Constantinopol, el s-a adresat patriarhului de Alexandria, care i-a dat binecuvântarea pentru tipărirea în limba română.

Convingerea de căpătâi a marelui mitropolit a fost aceea că poporul trebuie să înțeleagă ceea ce se slujește în biserică: „să-nțâleagă toț spăsenia lui Dumnezău

¹ <https://www.impantokratoros.gr/1864D853.ro.aspx>

² <https://www.stefancelmare.ro/Tomos-s2-ss13.htm>

cu întreg înțeles³. Importanța acestui lucru reiese din faptul că la acea vreme slujbele se țineau fie în „grecește”, fie în „slavonește”, limbi pe care poporul nu le înțelegea. De altfel, în Grecia și în Rusia chiar și în zilele noastre se slujește în formele vechi ale acestor limbi, neînțelese de majoritatea populației. Mitropolitul Antim Ivireanul, străinul care a iubit limba română, scria în prefața unei cărți: „Românii noștri în biserică stau ca boii, neînțelegând ce se citește și ce se cântă și ies din biserică fără niciun folos, am hotărât a preface cărțile din limba slavonească și grecească în limba noastră proastă românească, dar a noastră și a le da la lumină!”⁴.

Noi, românii, suntem printre pușinii ortodocși care dialogăm cu Dumnezeu în limba pe care am învățat-o încă din leagăn. Nu ne chinuim, la biserică, să traducem mesajul, în timp ce acasă vorbim altfel, iar asta se datorează Sfântului Mitropolit Dosoftei prin care își are începutul marele tezaur al poporului nostru: limba liturgică românească.

Român, ierarh, poet, erudit, poliglot, patriot și martir pentru țară, Sfântul Dosoftei a liturghisit și a versificat în limba pe care a învățat-o din leagăn, mărturisind tuturor că putem vorbi cu Dumnezeu și în românește. „Acest Dosoftei Mitropolitul nu era om prost de felul lui; era de neam de mazel⁵, prea învățat; multe limbi știa: elinește, latinește, slavonește și altele. Adânc din cărți graia și deplin călugăr...”⁶. El stă la loc de cinste în deschiderea ușilor împărătești pentru săvârșirea Liturghiei în limba română, ca și în crearea unui limbaj liturgic specific marilor mulțimi de credincioși și slujitori români. Dacă până la Dosoftei limba română avea dreptul să intre doar în pronaosul Bisericii, apoi, începând cu Dosoftei, ea intră chiar în Altar, datorită activității cărturărești și tipografice a „smeritului Dosoftei, mitropolit al Sucevei”⁷.

Introducerea limbii române în slujba religioasă implica traducerea unui număr mare de cărți liturgice ca: Liturghierul, Molitvelnicul, Parimiile, Ceaslovul, Mineele, Psaltirea, Octoiul. Mitropolitul Dosoftei a fost cel dintâi ierarh sau întâiul reprezentant oficial al Bisericii care a început munca grea și neobosită de românizare integrală a slujbelor bisericești, de înlocuire a limbii slavone neînțeleasă de preoți și credincioși, cu cea română, vorbită și înțeleasă de popor. În rădăcinat adânc în învățătura Bisericii Ortodoxe, trăind ani de-a rândul această experiență liturgică, Mitropolitul Dosoftei și-a dat seama de setea cu care credincioșii săi așteptau să audă și Liturghia în graiul părinților lor. În opera sa liturgică, Sfântul Dosoftei a urmărit, în special, îndrumarea și educarea moral-religioasă a ortodocșilor români, cunoașterea și înțelegerea de către

aceștia a esenței învățăturii dogmatice și a rânduielilor liturgice ale Bisericii.

Amintim cele mai importante opere liturgice ale Mitropolitului Dosoftei în ordinea în care ele au văzut lumina tiparului:

- Acatistul Născătoarei de Dumnezeu, la Iași în 1673;
- Paraclisul Precestei, Canonul la Sâmbăta Paștilor, Canoane la toți sfinții, la Uniev (Polonia), în 1673;
- Liturghierul,

Este primul ierarh care a tipărit o versiune completă a Liturghierului în limba română, la Iași în 1679 (anul de la facerea lumii 7187), iar a doua ediție a Liturghierului, apare în 1683 tot la Iași (anul de la facerea lumii 7188). În introducerea Sfântului Dosoftei spune că s-a tipărit: „să-nțeleagă toți care nu înțeleg sârbește sau elinește”⁸. Opera sa de căpătâi a fost urmată de alte ediții care au marcat fundamental istoria devenirii limbii române: Liturghierele editate de Sfântul Mitropolit Antim Ivireanul (Târgoviște, 1713), de mitropolitul Iacov Putneanul (Iași, 1759) sau de mitropolitul Veniamin Costachi (Iași, 1818), cărți care au constituit modele și baze pentru toate edițiile de după ele.

- Psaltirea de-nțeleș, la Iași în 1680 (anul de la facerea lumii 7188, luna aprilie, ziua 2);
- Molitvelnic de-nțeleș, la Iași în 1681 (anul de la facerea lumii 7189, luna mai, ziua 20);
- Octoih sau Osmoglasnic, Iași în 1683;
- Parimiile preste an, la Iași în 1683 (anul 7193, luna octombrie, ziua 7).

Pe foaia de titlu a Liturghierului scrie că a tradus ca „să-nțeleagă toți spăsania lui Dumnezeu cu întreg înțeleș”⁹, în prefața aceleiași cărți că a tradus Liturghia, pentru ca „de lauda lui Dumnezeu să-nțeleagă toți carii nu-nțeleș sârbește sau elinește”¹⁰, iar în dedicația domnitorului Gheorghe Duca că a tradus pentru ca poporul „să-și înțeleagă pre limba sfântă și dunmezeiasca Liturghie”¹¹. Așadar, Sfântul Mitropolit Dosoftei pune accentul, în primul rând, pe înțelegerea învățăturii creștine și a principiilor de viață călăuzitoare. Iar drumul spre cunoaștere este cel al lecturii personale, ascultării predicilor și slujbelor în limba înțeleasă de popor. Tipăriturile sale aveau să ușureze într-o mare măsură acest drum pentru toți românii, drept pentru care putem afirma cu tărie că timpul cât s-a aflat Dosoftei în fruntea Mitropoliei Moldovei poate fi considerat drept o epocă de strălucite realizări tipografice și liturgice.

³ https://www.academia.edu/33046529/Referat_Lb_Romana_1_docx

⁴ <https://boraurora.com/2013/12/13/sf-ierarh-dosoftei-al-moldovei/>

⁵ Domn sau înalt demnitar scos din funcție (<https://dexonline.ro/definitie/mazel>)

⁶ Mihaela Drăgoi, *Sfântul Dosoftei al Moldovei sau o viață în slujba Bisericii Ortodoxe*, Teologie pentru azi, București, 2008

⁷ <https://tiparituriromanesi.wordpress.com/2011/11/26/mitropolitul-dosoftei-parimiile-preste-an-iasi-1683/>

⁸ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/85-109.pdf

⁹ <https://ortodox.md/opera-liturgica-a-mitropolitului-dosoftei/>

¹⁰ <http://www.geocities.ws/levitki/viata/dosoftei.htm>

¹¹ <http://www.oocities.org/levitki/viata/dosoftei.htm>

SAINT METROPOLITAN DOSOFTEI OF MOLDAVIA - A SAINT IN THE SERVICE OF THE ROMANIAN PEOPLE AND LANGUAGE

TINERE, ȚIE ÎȚI ZIC

Nr. 1
decembrie 2020

PROF. GEORGETA NISTOR, DISCIPLINA LIMBA ENGLEZĂ

EVERY year, on December 23rd, the Romanian Orthodox Church commemorates Saint Metropolitan Dosoftei of Moldavia. He was one of the greatest Romanian scholars of the XVIIth century, our first national poet, the first interpreter of the liturgical service books, the first versifier of the Psalm Book, the first translator of world theatre and history books, the first Romanian scholar to duplicate documents and writings. His entire work, both in the literary and liturgic fields, placed him among those who have deeply contributed to the formation of the Romanian literary language. For his peculiar spiritual life, for his inexhaustible endeavours to enlighten the Romanian people into keeping the true faith alive, as well as for his success in introducing our language to the ecclesiastic cult, the Synod of the Romanian Orthodox Church canonized him on October 14th, 2005.

Born on October 26th, 1624 in Suceava as Dimitrie Barilă, he attended the best schools of his time in Moldavia and Ukraine, where he studied Greek, Latin, church Slavic, Polish, the Holy Text of the Scriptures, but also rhetoric and poetry. In 1649 he became a monk at the Probota Monastery, tonsured Dosoftei, where he engaged in his prolific scholarly activity. Due to his virtues as a scholar and to his spiritual life, he later became Bishop of Huși (1658-1660), Bishop of Roman (1660-1671) and then Metropolitan Bishop of Moldavia (1671-1674) -(1675-1686).

His high office did not prevent him from putting a lot of effort into making the Holy Books understandable to the people, the language used in services at that time being Slavic – a halting, less accessible language. Among the first Romanian printed books, there was *The Psalm Book Drew Up in Verses*, (Uniev, Poland, 1673), a genuine work of art, the first large work written in verses in the history of literature – 8.643 lines, covering 500 pages. In the preface to his work, the Metropolitan himself estimates the effort he put into his masterpiece: 'It has been written with a lot of diligence, along many years, thought and found in the holy books and thus put into verse, for five years with great endeavour'¹. (own translation)

His scholarly activity continued with new service books and textbooks written in Romanian: *The Godly Liturgy*, 1679 – the second Romanian translation

¹ Original text: *A fost lucrată cu lungă osteneală, în mulți ani, socotită și cercată prin sfintele cărți și di-acia pre versuri întocmită, în cinci ani foarte cu osârdie mare.*

from Greek, following Coresi's translation, made in 1570. This work, republished in 1683 in a revised and improved edition, is the first to include all three liturgies and the first to be translated by a Hierarch. It is his gift to the people: 'As God had mercy on us, so we offer now this gift to the Romanian language, *The Holy Liturgy*, translated into Romanian from Greek, a praise to God, to be understood by all those who do not understand Serb or Greek. By receiving it as the most precious of the divine gifts, praise God, and do not forget to mention our names at the holy prayer and stay healthy'². (own translation)

Between 1682-1686 he translated unceasingly from Greek and Slavic sources and published in Romanian *The Life and Passing of Saints*, in four volumes. This work, just like *The Psalm Book Drew Up in Verses*, was used in all three Romanian provinces, contributing to the enrichment of our vocabulary through borrowings from Greek and Latin. Forced to leave the country, he could not finish this voluminous work, a work which proves his great love for saints and sanctity.

Gentle and humble, the high Hierarch amazed everyone through his wisdom and kindness. The Moldavian Chronicler Ion Neculce described him as: "not a simple man himself. He also came from an aristocratic family; very educated, many languages he knew: Greek, Slavic and other profound knowledge and teachings. Absolute monk and reverend, as gentle as a lamb. In our country, nowadays, there is no other man like him".³ (own translation)

Taken hostage by the Polish King, Jan Sobieski, Saint Dosoftei lived the latest part of his life far from Romania, but he did not abandon his scholarly work and kept close to the Orthodox Hierarchs from Moscow and Kiev. The good-hearted Metropolitan died on December 13th, 1693 and was buried at the Zolkiev Monastery (Ukraine).

² Original text: *Din cât S-au îndurat Dumnedzău de ne-au dăruit mila Sa, dăruim și noi acmu deodată acest dar limbii românești, svânta Liturghie, scoasă pre limba rumânească de pre elinească, de lauda lui Dumnedzău să-nțaleagă toț carii nu-nțaleg sârbește sau elinește. Carea primind ca un odor cel mai scump ceresc, pre Dumnedzău să laudaț, și pre noi la svânta rugă nu uitareț, și fiți sănătoș.*

³ Original text: „Acest Dosoftei mitropolit nu era om prost (simplu) de felul lui. Și era neam de mazâl. Prea învățat, multe limbi știa: elinește, slovenește, și altă adâncă carte și-nvățatură. Deplin călugăr și cucernic, și blând ca un miel. În țara noastră, pe ceasta vreme nu este om ca acela”.

LIMBA ROMÂNĂ LITERARĂ – LA UMBRA PSALTIRILOR SFÂNTULUI MITROPOLIT DOSOFTEI

PROF. MIRELA GRIGUȚĂ, DISCIPLINA LIMBA ROMÂNĂ

ÎNCEPUTURILE culturii și literaturii române sînt ancorate solid în secolul al XVI-lea și coincid cu traducerea și tipărirea primelor cărți de cult, de către diaconul Coresi și colaboratorii săi, între anii 1559–1581. În mai puțin de un secol de la apariția în românește a primelor cărți bisericești, slavona este înlocuită treptat cu limba română și în cancelariile domnești. Secolul al XVII-lea scoate la iveală limba romana literară, ca rod al neobositelor strădării cărturăriști ale istoricografilor și traducătorilor, principalele caracteristici ale limbii naționale, ca limbă de cultură erau: relativa unitate fonetică, un vocabular suficient să denumească numeroase noțiuni din sfera culturii și un început de diversificare stilistică.

În galeria cărturarilor români ai acestui mare secol al XVII-lea, alături de mitropoliții Varlaam, Simion Ștefan și episcopul Daniil Panoneanul, se găsește „vrednicul de pomenire, Sfântul mitropolit Dosoftei” – „ierarh cucernic și om politic patriot”, „cel dintîi poet al românilor”, care a desfășurat o perseverență și bogată activitate literară. Psaltirea în versuri, tipărită la Uniew, în 1673, este prima opera literară cunoscută a ierarhului moldovean, „tocmită... în cinci ai foarte cu asîrdie mare”, pe cînd era episcop al Romanului. În 1680, cu sprijinul patriarhului Ioachim, tipărește Psaltirea de-nțăles. Larga circulație a acestor cărți bisericești, ca și cea a primei traduceri integrale în limba română a textului Bibliei, generic numită de la București, 1688, devin puncte de referință în analiza terminologiei religioase creștine ortodoxe, dar și surse de informare asupra evoluției limbii.

Studiile lingvistice de referință pentru analiza fenomenelor de limbă din secolul al XVII-lea, special consacrate traducerii textului Bibliei și al Psaltirii, sînt cele șase volume ale impresionatei *Monumenta Linguae Dacoromanorum*, Biblia 1688, publicate la Iași, între 1991 – 1997, care conțin studii lingvistice aplicate primelor cinci cărți ale Vechiului Testament, serie completată în anul 2003 de cel de-al nouălea volum, rezervat cărții Psalmilor.

Coordonatorul colectivului de cercetatori ieșeni și vienezi, profesorul univ. dr. Vasile Arvinte, dedicat investigării lingvistice de profunzime a textului Bibliei de la București, 1688 mărturisește că scopul fundamental al lucrării constă în „stabilirea și ilustrarea cît mai detaliată a stadiului în care se aflau cele două norme principale ale limbii române literare în a doua jumătate a secolului al XVII-lea”, precum și în „surprinderea modalităților de funcționare a acestor norme literare: cea sudică, muntenească, avînd ca sursă mai vechile traduceri ale textului scripturistic din Biblia lui Șerban, care anticipa traducerea integrală a Bibliei de la București, prin comparație cu cea nordică, moldovenească, prezentă în textul ms. 45, al cărui autor este Nicolae Milescu” și care reprezintă al doilea patern pentru studiul lingvistic al Bibliei de la București.

Prezentul studiu lingvistic își propune o abordare sincronică și diacronică a fenomenelor fonetice, morfologice, lexicale și stilistice ale unui text uzitat de secole în cultul ortodox, în ritualul bisericesc, dar și în afara acestuia, Psaltirea. Scopul acestei cercetări este de a preciza și de a ilustra cu cît mai multe exemple stadiul de evoluție în care se afla una dintre cele două variante teritoriale principale ale limbii române literare, varianta nordică moldovenească, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, și de a înscrie în patrimoniul cultural un text în seria primelor tipăriri și a primelor traduceri care au consacrat limba română scrisă, Psaltirea. Termenul de comparație al celor două traduceri ale textului Psaltirii, datorate, la 1673, respectiv la 1680, mitropolitului Dosoftei este textul Psalmilor regelui David, din corpusul Bibliei de la București. Contemporane ca timp al redactării și popularizării, cele trei texte luate în discuție aduc la lumină cele două variante care stăteau la baza normei limbii literare în secolul al XVII-lea, cea muntenească și cea moldovenească, dintre care, cu certitudine, peste alte două secole, prima s-a impus definitiv.

Particularitățile lexicale, morfologice, sintactice și stilistice, pe care cele trei texte luate în discuție și așezate comparativ în vederea realizării unui studiu lingvistic, le presupun, vor fi punctate în linii generale, pentru schițarea unei imagini de ansamblu.

Accentuarea cuvintelor, în cele trei traduceri ale textului Psaltirii cunoaște puține particularități, comparativ cu forma actuală a variantei literare a limbii. Despre Mitropolitul Dosoftei s-a spus că păstrează în traducere accentul real al cuvintelor, arareori, din necesități ritmice, în cazul Psaltirii în versuri, folosește și accentul prozodic, recurgând în asemenea situații mai ales la accentul arhaic sau variabil în graiurile românești.

Și în cazul textului Psalmilor din corpusul Bibliei de la București mai apar moduri de accentuare specifice secolului al XVII-lea, uneori, prezente și în traducerile lui Dosoftei:

- accentul dinamic pe prima silabă, apare în cazul cuvintelor aripă și vultur;

- în substantivul amiazăzi apar uneori două accente: unul principal, pe -a- și altul secundar, pe -i-: amiazăzi apare alternativ cu amiazăzi.

- pronumele și adjectivul demonstrativ, gen. – dat. sg., fem., este accentuat pe penultima silabă aceștiia

- numele proprii de țări și de regiuni care în partea finală au terminația -ia primesc accentul dinamic pe antepenultima silabă, care aparține radicalului: Siria este accentuat în grecește Siria, iar în latinește Siria (noi păstrăm accentul specific limbii latine).

- accentul dinamic este oscilant și în cazul susbstantivului Andilivanul (în varianta sudică, BB), față de Andiliivanul (din varianta nordică).

Vocalismul

- vocala ă neaccentuată din verbul a zăbovi, ind. prez. zăbăvesc este înlocuită prin vocala o, din silaba a doua de la începutul cuvântului, printr-un fenomen fie de disimilație, fie de labializare prin b precedent: „veți zăbovi”

- vocala e accentuată + n + cons. nu s-a închis la i + n + cons. în exemple ca „amente”, „Ia-te amente pre tine”, „simentii”

- vocala e neaccentuată din pronumele nehotărît une(le), urmat de altele, devine, prin fenomenul numit sinalefă (contopirea a două silabe fără eliziune), e semivocalic formînd diftongul ascendent -ea- din cuv. unealte cu sensul de avere, bunuri, moștenire.

- diftongul -oa- în poziție -uă- în cuvintele bisilabice de tipul noauă < nobis, novem, novae; voauă < vobis cunoaște un fenomen de închidere devenind o în roauă pentru roua

- fenomenul de delabializare apare în varianta răgină (malură, tăciune) < lat. *aerugina

- un fenomen de labializare este prezent în variantele fonetice „ciumilitură”(Dosoftei) și „zidiurile” (Biblia de la București)

- vocala -u- (final) se menține în exemple cum sînt „Cîndu-l vei trimte”, „Oricîtu-i va trebui”, „Cum-u-ț”, „Cătu-i va lipsi”

- grafia dublă a vocalei a, fără valoare fonematică a fost consemnată în „maarea”

Consonantismul

- hier: „hiiare și amărăciune”, „cuptiorul cel de hier”

- fenomenul palatalizării spirantei f + i a avut loc în condiții și cu rezultate speciale: verbul a răsfira apare cu forme ca va rășchira

- apar variantele hipercorecte (sau hiperliteralizate) ale cuvintelor ficleni”, „au ficlenit”, „ficleșug”

- în locul africateg, apare șuierătoarea j (=z): (a-i) agiuta, (va) giudeca

- fenomenul velarizării prin șuierătoare: rostirea cu timbru palatal a consoanei surde ș are ca efect apariția vocalelor prepalatale e sau i din seria se, si, sia, sio, siu în exemple care provin din textele caracteristice pentru norma literară nordică, pe cînd rostirea dură, velară, a aceleiași șuierătoare duce la apariția seriei dure sa, să, sî, so, su, în textele de referință pentru norma literară sudică, muntenească. Mai tîrziu, norma sudică a devenit generală în româna literară modernă, care prezintă un amestec de forme velarizate și nevelarizate.

șuierătoarele muiate echivalentele lor din seria dură, velară

așea	așa
va așeza, aședzat	așăza, așăzat
deșertu	deșărt
greșești	greșăști

- velarizarea prin z (j)

sucesiunile sonore: zea, ze, zi, zio, ziu

grupurile sonore: za, ză, zî, zo, zu

jecuit	jăfuit
jelii	jălii
jiganiile	jăgăanii
slujască	slujaște
vrajînd	vrăjînd

- cîteva forme hipercorecte au apărut ca o reacție la variantele velarizate considerate neliterare: conj. se în loc de să se întîlnește în „Iară se va slăbi”, „zioa simbetilor” (față de sâmbetii), „cînd sevîrși...” (față de săvârși)

Morfologia

Substantivul

- varianta mai veche mănule este folosită alături de mîinile

- subst. tătîni urmat de adj. posesiv său este atestat în ambele variante (Dosoftei și BB): tătîni-său

- tipul latinesc mamma, -anis este continuat în mănă-sa, mîni-sa, mumă-sa

- după modelul oferit de substantivele tată, mamă s-a creat subst. frate, pl. frățini, apoi și sg. frăține: frăține-tău, frăține-său

- substantivul umăr are și formă de declinare a III-a umere: „Întru mijlocul umerelor lui”

- după modelul grecesc din Septuaginta, numeroase toponimice biblice, care în ebraică erau analizabile sau transparente, au fost redată în versiunile românești din secolul al XVII-lea prin nume comune:

„Virful cel Cioplit”, „Veelfegor”(templul din localitatea Peor dedicat zeului Baal), „La Valea Strugurului”.

Articolul

- în unele cazuri articolul lui este eliminat înaintea unui nume propriu: „Au făcut fiilor Isaf”, dar și „Feciorii lui Isaf”

- articolul hotărît feminin, gen. –dat., sg., ii, în poziție proclitică apare înaintea numelui propriu feminin în varianta nordică: „Adu-ți aminte căte au făcut Domnul... ii Miriam”.

Adjectivul

- articularea adjectivului este prezentă și în BB: „Pustiul cel mare și înfricoșatul”, dar și la Dosoftei: „Pustiul cel mare și strașnicul”

- superlativul este exprimat prin construcția alcătuită dintr-un substantiv articulat la nom. – ac., urmat de același substantiv, la gen. – dat., sg.: „Iată Domnului Dumnezăului tău ceriul și ceriul ceriului, pământul și toate cîte sânt întru el”(în BB).

Pronumele

- pronumele personal luiș (<lui + și) cu sensul de lui însuși sau sieși a fost înregistrat în BB: „Să-și ia luiș limbă”, dar și în traducerea lui Dosoftei: „Să ia și ie limbă”

- cu valoare de pronume de întărire, singur este atestat în BB: „Veș rîdica... voi singuri”, dar și la Dosoftei: „voi sănguri”

- pronumele nedefinit nescare (<lat. nescio qualis) cu sensul de cineva, vreunul, oarecare apare numai la Dosoftei: „În ce chip are fi purtat nescare om cu hrane pe fiul său”. În BB: „Ar fi purtat vreun om”.

Numeralul

- numeralul colectiv amîndoi apare la Dosoftei cu varianta „Amănduror împăraților acestora” și în BB: „La acești doi împărați”.

Verbul

- forme reflexive cu valoare de pasiv, calchiate după model grecesc se întîlnesc și la Dosoftei și în BB, cu aceeași grafie: „Aaron... s-au îngropat acolo”

- o primă formă perifrastică de viitor este alcătuită din viitorul verbului a fi + gerunziul verbului de conjugat: „Vei fi veselindu-te”

- o altă formă perifrastică de viitor I indicativ, cu valoare temporală sau condițională, este alcătuită din viitorul verbului a fi, urmat de adverbul cînd + viitorul verbului conjugat, rezultată din traducerea servilă a formei grecești de viitor, persoana I singular: „Și va fi cînd te va băga înlăuntru pre tine Domnul Dumnezeuul tău la pămîntul care au jurat părinții voștri.”

- a treia construcție perifrastică de viitor I, calchiată, de asemenea, din grecește, este alcătuită din viitorul verbului a fi, urmat de conjuncția condițională de + viitorul verbului de conjugat:

„Și va fi de vei uita” (în BB)

„Și va fi să vei uita” (la Dosoftei)

Adverbul

- apar forme adverbiale specifice secolului al XVII-lea:

aiave (vizibil, clar, pe față) – în BB: „Vei scrie... aiave foarte”

- la Dosoftei: „Deplin și aiave”

cîndai (cumva, posibil, poate) – în BB: „Ca nu cîndai mîncînd și săturîndu-te...te vei înălța cu inima ta.”

-la Dosoftei: „Iară să nu cîndai mîncînd...”

- adverbul exclamativ „Cum oare !” este prezent în ambele variante:

-în BB: „Cum oare s-ar face sară!”

-la Dosoftei: „Cum oare s-ară face sară!” cu sensul „O, de s-ar face seară!”

Prepoziția

- prepoziția a (< lat. ad) este prezentă în construcții cu valoare de genitiv – dativ, calchiate după modelul grecesc, în ambele variante: „Vei stăpîni tu a limbi multe”

- locuțiunea prepozițională de cătră cu sensul ‚de’, ‚dinspre’, ‚de la’, ‚din partea’ este prezentă în exemplul : „Nici să vă spăimîntați de cătră dîșșii” din BB, iar la Dosoftei: „De cătră îșșii”

Conjuncția

- conjuncția cauzală căce (căci) cu sensul ‚pentru că’, ‚din cauză că’, ‚fiindcă’ se întîlnește în mai multe contexte:

-în BB: „Căci judecata lui Dumnezeu iaste”

-la Dosoftei: „Căce cu perire veți peri”

- locuțiunea conjuncțională în ce chip cu sensul ‚după cum’, ‚cum’ se întîlnește destul de des în toate textele studiate: „Și i-au pierdut pre dîșșii Domnul...în ce chip făcut fiilor Isaf...”, în ce chip au surpat pre horeul” în BB

FORMAREA CUVINTELOR

Sufixe

- sufixul -(ă)ciune, -(e)ciune apare în derivate de la verbe: „dezmeticiune”, „fluturăciune” (nebuie, zăpăceală), „iertăciune”, „urîciune”, „moliciune”(delicatețe, gingășie), „păliciune”(febră);

- sufixul -ătură (<lat. – ura) se întîlnește în „întînătură”, „oțărătură” (lucru scîrbos, respingător, spurcăciune);

- sufixul -eală (-ială) (<sl. –ela, –el) formează derivate substantivale de la verbe: „băntuialele” (supărare, necaz), în BB: „Băntuialele cele mari carele au vazut ochii tăi.”, dodăialele (nevoile), „dijmuială”, „fierbințeală”, „zeciualele”.

Prefixe

- prefixul des- este prezent în derivatul verbal „a desfeciori” cu sensul ‚a face pe cineva să nu mai aibă feciori, omorându-i’: „Den afară-i va desfeciori sabie...” în BB

- silaba inițială îm- din cuvîntul împărăție, precedată de prepoziția den, s-a sincopat: „Den părăția lui Og” la Dosoftei

- prefixul ne- apare în ambele variante: „neprietenul”.

VOCABULARUL

1. elemente latine din fondul moștenit:

• junice, ‚juncă‘ (<lat. junicem): „O junice den cireadă” (Dosofoței)

• meser, ‚sărac‘ (<lat. miser, -rum): „Deșchidzându-să deșchizi mâna fratelui tău celui meser.” (Dosofoței)

• mortăcină, ‚mortăciune‘, ‚hoit‘, ‚stirv‘, ‚cadavru‘ (<lat. (adj.) morticina): „De mortăcina lui să nu te atingi” (Dosofoței)

• a numeni, ‚a da nume‘: „care te-au făcut numenit și laudat și slăvit.” (Dosofoței)

2. elemente latine savante:

• agru, ‚ogor‘, ‚șarină‘ (<lat. sav. ager, agrum)

• altar, ‚jertfelnic‘ (<lat. sav. altarium)

3. elemente slave:

• aiavea (și aiave), ‚pe față‘, ‚clar‘, ‚real‘

• camătă, ‚dobîndă‘

• comoară, ‚vistierie‘, ‚trezorerie‘

• gîrbovire, ‚maladie nervoasă, în care membrele se anchilozează și se încovoae îndărăt‘

• grobniță, ‚mormînt‘

4. elemente grecești:

• anathemă, ‚blestem‘, ‚afurisenie‘, ‚excomunicare‘

• finic, ‚curmal‘, ‚palmier‘

• visteariu, ‚trezorerie‘, ‚visterie‘

5. elemente maghiare:

• a birui, ‚a se supune‘, ‚a stăpîni‘, ‚a domina‘

• a se sălășlui, ‚a se așeza într-un loc‘, ‚a se stabili‘

• a tămădui, ‚a vindeca‘, ‚a lecu‘

• a vicleni, ‚a privi cu răutate‘

6. elemente germane (șăsești):

• șanț, ‚palisadă‘, ‚fortificație din trunchiuri, pietre‘, construcție lemne pentru asedierea unei cetăți‘

7. elemente turcești:

• cantar (și cantariu, cântar), ‚greutate de cîntar‘, ‚măsură de greutate‘

8. cuvinte cu sens diferit de cel actual: acoperitură, a aduce, aducere (jertfă, a jertfi, a înjunghia), ajutor, arătare, ceas, a cînta (a încînta), credincios, a defeciori, dreptate (lege divină), a îndelunga, a înnoi (a sfinți o casă nouă), a paște (a stăpîni, a poseda).

9. cuvinte cu sensuri atestate pentru prima dată:

• a adăpa, în expresia „a adăpa cu picioarele” are sensul de ‚a uda cîmpul cu roata hidraulică‘, apare în BB: „Seamănă sămînța și adapă cu picioarele...”

• blînd, în expresia „a fi blînd cuiva” are sensul de ‚a ierta pe cineva‘, ‚a fi milostiv, favorabil‘, ‚a primi ruga cuiva‘, în BB: „Nu va vrea Dumnezeu să fie blîndu lui...”

• fierbinteală, ‚febră‘ apare la Dosofoței: „Să te bată Domnul...cu fierbinteală.”

• a răsări, ‚a se abate (din cale) (<lat. re-salire) apare la Dosofoței: „Și ați răsărit curându dentru calea carea au porîncit Domnul”

• a se tîmpi, în sintagma „a vedea tîmpindu-se la cineva”, cu sensul ‚ochii se vor consuma de suferință (se vor stinge) privind la ceva‘, apare numai în textul lui Dosofoței: „Ochii tăi vor vedea tîmpindu-să la ele și nu va putea mâna ta.”

Sintaxa și stilistica

Mitropolitul Dosofoței este una dintre cele mai

puternice și mai reprezentative personalități ale culturii noastre din veacul al XVII-lea, cu o temeinică, impresionantă cultură teologică, dar și una profană, bogată și complexă. Pentru noi, Dosofoței este primul geniu aparținînd literaturii culte. Marele lui merit este de a fi instituit un limbaj poetic, un alt tip de scriitură decît cea istorică și religioasă, într-o limbă care încă nu-și diferențiasse un stil cult în poezie. Psaltirea în versuri dă măsura vocației și măiestriei de artizan al poeziei, nu este o simplă traducere, este o operă de creație. În mare măsură, abaterile de la topica normală, dublarea pronumelui accentuat sau neaccentuat, schimbarea accentului, ingambamentul și alte devieri de la standardele limbii au funcție, evident, estetică:

„Și ne de greșele curățește

Cu numele tău ce se slăvește,

Să nu ne păgîinii pîșcăiască:

Unde-i Domnul, să vă folosească?”

Sistemul de tropi al Psaltirii în versuri demonstrează că mitropolitul moldovean a creat un limbaj metaforic propriu, unitar, original, cu un coeficient mare de inovație, care prezintă similitudini cu poetica eminesciană sau cu arta poezilor interbelici:

„Mi s-au stîrnit ochii dimineată...”

„Și la-ntunerice de ceață

Vom vedea lucor de viață...”

„Peste luciul de genune

Trec corăbii cu minune...”

„Sălășul cu ape de răpaos

Și cu hrană suflet mi-am adaos...”

Psaltirea de-nțales vine cu o nota de simplificare a topicii și limbajului, descărcată de podoabele stilistice. E carte de rugăciune a omului ce se apropie de Dumnezeu, e cartea de cult care, în secolul al XVII-lea, se adresează sufletului însetat de dreptatea și mila divină. Nici Biblia de la București nu abundă în tropi sau schimbări spectaculoase de topică sau sens. Biblia de la București are meritul incontestabil de a fi prima traducere integrală a textului scripturistic în limba națională care la acea dată nu avea o variantă literară fundamentată. Poate de aceea obiectivul primordial al traducătorilor a fost de a face accesibil textul Sfintei Scripturi credincioșilor din toate regiunile dialectale ale țării, iar grija pentru sofisticăria lexicală și stilistică e diminuată simțitor. Topica în mod frecvent e firească, nu apar răsturnări imprevizibile la nivel lexical sau sintactic.

Cele trei texte de referință pentru prezentul studiu lingvistic comparativ aduceau, la sfîrșitul secolului al XVII-lea o rază de lumină în biserica ortodoxă, prin deschiderea căii de acces la textul divin tuturor credincioșilor. Analiza lingvistică a acestor cărți, cu mijloacele științifice specifice secolului XXI, are menirea de a valorifica inestimabilele comori de limbă și cultură ale Evului Mediu românesc, de a sublinia contribuția autorilor acestor traduceri, care, conștient sau inconștient, fac, în epocă, demersuri de literați temerari, realizînd inestimabile acte de cultură.

FAMILIA CREȘTINĂ ȘI VOCAȚIA EI PEDAGOGICĂ ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

PR. PROF. IONUȚ SILVESTRU ȚURCĂ, DISCIPLINA
DOGMATICĂ

ÎNAINTE de abordarea temei, cred că se impune o succintă investigare a contextului social și cultural/mental contemporan. Această exigență vine din faptul că nu se poate vorbi cu ușurință astăzi de educația în familie, în contextul complex al unei crize a familiei și al existenței unui sistem educațional instituționalizat care pare să fi preluat mai toate sarcinile tradiționale ale familiei.

Societatea noastră și mentalitatea modernă (și noi suntem oameni moderni, chiar dacă ideologia modernistă a progresului nu mai este în vogă) se caracterizează prin a fi netradiționale sau chiar antitradiționale, reprezentative pentru o cultură a dihotomiilor împinse până la ruptură.

Ceea ce nu se mai transmite între generații este înțelepciunea venită din urmărirea finalității lucrurilor, ethosul care să unifice generațiile (dând continuitate și coerență peste timp omenirii), o „filosofie activă”, cum spune sfântul Maxim, acel *modus operandi* al latinilor, acel *savoir faire* al francezilor.

Constantin Noica vorbea de urgența recuperării acestei înțelepciuni – la fel de necesară culturii noastre precum ființei omeniești aerul – atunci când spunea, oarecum ironic, că, după ce am cunoscut atâtea, a venit vremea să mai și înțelegem câte ceva.

În opina mea, în societatea noastră nu se mai poate realiza o asemenea înțelepciune decât dacă, renunțându-se la monopolul învățământului și al educației instituționale, se încearcă reinstituirea familiei în situația sa de spațiu al experienței comunitare și al transmiterii unei înțelepciuni practice.

Or, în absența acestei înțelepciuni, în hiatusul tradiției, nu se mai poate vorbi despre o consistență și nici de o evidență a criteriilor create de lumea modernă. Iar în lipsa unor criterii stabile, ceea ce caracterizează conștiința și viața celor mai mulți contemporani ai noștri este dezorientarea.

Se poate spune că în acest moment, ruptă de tradiție, ruptă de fundamentele sale creștine, lumea modernă a ajuns să păcătuiască din neștiință! Este deja, dincolo de indiferentismul religios și de secularism, un spectacol al amoralității, nu al imoralității, amoralitate care permite excese de neimaginat în trecut, atât în viața personală cât și în cea publică. Or, aceste excese nu pot fi stopate fără recuperarea conștiinței păcatului, desigur nu în sensul medieval al culpabilizării, ci în sensul descoperirii neconformității cu anumite criterii consistente și verificate istoric.

Societății noastre i se potrivește tot mai mult

observația sfântului Pavel că până la Moise a domnit moartea (*Romani* 5, 14): nu despre moartea biologică este vorba, ci despre separarea de Dumnezeu, care face din experiența unei vieți ateizate o experiență mortiferă.

Numai de la Moise a început a se vorbi despre domnia păcatului, pentru că Legea demască păcatul, demască moartea, înțeleasă, repet, ca separare de Dumnezeu (*Romani* 5, 20a).

Aceasta implică faptul că lumea noastră are nevoie de recuperarea tradiției și de spațiul prin excelență al acesteia, familia (nu este necesară aici o distincție între familia mică și cea mare). Numai apoi, după această recuperare, se poate spera și un progres spiritual al societății noastre.

Voi încerca, în continuare, să arăt cum a fost văzut rolul educativ al familiei în tradiția biblică și patristică a Bisericii, apoi șansele pe care acest model le mai poate avea în contextul contemporan. Consider că rememorarea unor aspecte ale tradiției eclesiale va servi atât acțiunii Bisericii cât și societății de acum.

Un cadru biblic

În Scriptură, familia apare drept cadru tradițional-educational încă din referatul viețuirii paradisiace. Chemată la o experiență contemplativă, la o înțelegere și la o asumare teologică a realității (implicații ale stării de a fi „după chipul lui Dumnezeu”; *Facere* 1, 26-28), familia paradisiacă și-a exersat vocația prin numirea ființelor vii (*Facere* 2, 19-20) și prin reciproca raportare nepătimașă a bărbatului și a femeii (*Facere* 2, 25).

Păcatul, abandonarea comuniunii cu Dumnezeu și, deci, abandonarea modelului divin/trinitar al viețuirii duhovnicești, a condamnat omenirea la permanente oscilații între spiritualism (ca atitudine de dispreț față de trup, familie, materie și lume) și materialism (ca atitudine de refuz față de valorile spirituale și față de transcendență).

În porunca Decalogului – „cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământul pe care Domnul Dumnezeu ți-l va da” (*Ieșire* 20, 12) – sesizăm o relație imediată între înțelepciunea practică (care îi asigură omului supraviețuirea și sporul) și respectul față de părinți. Părinții nu trebuie cinși doar pentru că sunt originea biologică a copiilor lor, ci și în măsura în care au devenit părinți în ordine spirituală, inițiindu-și copii în iubirea și ascultarea de Dumnezeu (*Deuteronom* 6, 5-7 și 20-25).

Vatră a tradiției, familia trebuie să cultive o spiritualitate a comuniunii între membrii săi, perspectivă și viețuire în care chiar bunurile materiale să fie transfigurate, printr-

un anumit mod, teologic, al utilizării acestora ¹.

În Vechiul Testament, de fapt (și prin aceasta revin la afirmația dinainte), familia nu este definită numai de unitatea sanguină, genetică, ci și de o manieră specifică de viață, de asumare a valorilor. Această manieră specifică a fost desemnată mereu prin expresia nume bun („calea dreptilor”; *Psalmi* 1, 6). Cineva era recomandat comunității și partenerilor de afaceri prin numele familiei din care provenea, care garanta o educație solidă; însuși Dumnezeu se recomanda poporului său prin invocarea patriarhilor Avraam, Isaac și Iacob, prin invocarea spiței celor credincioși (*Ieșire* 3, 6).

Din această perspectivă, o familie cu nume rău („sfatul necredincioșilor și calea păcătoșilor”; *Psalmi* 1, 1) era la fel de blamată ca și aceea fără copii, fiind fără rod în ordine socială. Fie și numai pentru aceste exemple, importanța familiei pentru o societate tradițională reiese cu evidență.

Nu o să mai insist aici asupra aspectelor strict legate de educația copilului în familia vechitestică (prezente în scrierile sapiențiale), mai ales că unele principii nu ne mai par astăzi utile și decente, amintind doar faptul că în sânul unei familii tradiționale, pe lângă simțul proprietății, se dezvoltă prin educație și sentimentul responsabilității pentru propriile acțiuni în fața lui Dumnezeu și a societății. Această idee, centrală pentru tipul de educație predicat de Biblie, pentru înțelepciunea practică, s-a transmis și ritualului ortodox al tainei cununiei: spre sfârșit, atenționându-i pe miri asupra jurământului pe care l-au făcut, preotul le recomandă să urmeze „ceea ce este plăcut lui Dumnezeu și oamenilor”.

Noutestamentar, în lumina faptei minunate din Cana Galileii – care trebuie privită ca un adevărat simetric al evenimentului trăit de familia paradisiacă – nu doar relațiile dintre bărbat și femeie sunt revoluționate, ci chiar instituția familială; prin extensie, întreaga societate umană. Simbolul acestei revoluționări, al acestei transfigurări, este prefacerea apei în vin: relațiile naturale, tradiționale, sunt ridicate la un alt nivel, al maturității spirituale și al înțelegerii active.

Familia este reinstituită – în Hristos și în Biserică – ca loc al educației dar și transformată în laboratorul duhovnicesc al deprinderii luptei cu patimile, patimi care sunt distructive pentru persoana umană și pentru comunitatea omenească.

Sfântul Pavel atrage creștinilor atenția că trebuie să fie copii, dar nu la minte, care trebuie să fie desăvârșită, ci la inimă, la nerăutate (*1 Corinteni* 14, 20), depășind imaturitatea și „înțelesurile slabe ale lumii” (*Galateni* 4, 3) prin dobândirea „gândului care era în Hristos” (*Filimon* 2, 5).

Familia apare ca loc în care se desfășoară primul examen al capacității sociale a fiecăruia din membrii săi.

¹ Despre această adevărată alchimie a bunurilor materiale, în experiența spirituală a comuniunii, vorbește neîncetat părintele Dumitru Stăniloae (cf. *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 1, EIBMBOR, București, 1978, p. 344; *Studii de teologie dogmatică ortodoxă*, ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1990, p. 164 etc

Părinții și copiii primesc în egală măsură sfaturi apostolice, diferențiate potrivit vârstei fiecăruia (*1 Ioan* 2, 12-14): copiii trebuie să învețe ascultarea de părinți pentru a dobândi cele făgăduite, iar părinții trebuie să-și privească fiii ca persoane chemate la desăvârșire și nu ca obiecte, educându-i „în învățătura și certarea Domnului” (*Efesenii* 6, 1-4).

Bătrânii, păstrându-și mintea, credința și cuviința, trebuie să „învețe de bine”, pentru a-i conduce pe tineri la înțelepciune și cumpătare (*Tit* 2, 2-6). Educația creștină, în continuarea tradiției vechiului popor al lui Dumnezeu, presupune inițierea și adâncirea în înțelepciunea descoperită omului de sus.

Adresându-se episcopului Timotei, sfântul Pavel îl îndeamnă să rămână statornic în învățătura pe care a primit-o în familie, „de mic copil”, prin cercetarea Scripturii, care, insuflată de Duhul Sfânt fiind, îl poate mereu conduce la înțelepciune și bună-purtare (*2 Timotei* 3, 14-16). În aceste condiții, importanța socială a familiei este covârșitoare.

În Noul Testament, așadar, familia („Biserica de acasă”; *Romani* 16, 5) se descoperă ca paradigmă a întregii comunități umane. Pentru că nu există o educație mai eficientă decât aceea care, pornind de la contemplarea comuniunii Sfintei Treimi, caută realizarea unui mod similar de viață în societatea omenească (*Ioan* 17, 21-22).

Un cadru patristic

Departate de a fi sărac (simplistă fiind numai prezentarea mea), cadrul biblic oferă principalele repere ale educației în familia creștină, și mă refer la finalitatea și spiritul educației. Pe acest fundament s-au edificat, în imediată continuitate, principiile patristice ale educației. În cele ce urmează, mă voi opri asupra a doi Părinți ai Bisericii, mari pedagogi, sfinții Clement Alexandrinul și Ioan Hrisostom, reprezentativi pentru întreaga tradiție.

1. Pentru Clement, nu se poate discuta despre educație atâta vreme cât nu se cunosc obiectivele acesteia. În al său „Cuvânt de îndemn către greci” (*Protreptikos*), Clement laudă căutările filosofilor după înțelepciune și desăvârșire, arătând că acestea sunt și cele pe care le doresc creștinii, numai că, spre deosebire de filosofi, creștinii au – în Hristos – și posibilitatea realizării lor. Aceasta pentru că Hristos este înțelepciunea și desăvârșirea, învățătura sa cerească îndumnezeind omul, ceea ce înseamnă: aducându-l în situația de a se purta în lume ca pentru Dumnezeu.

În afara lui Hristos, nu poate fi realizată această înțelepciune capabilă să înnoiască omul și să-l înnobileze.

Adresându-se păgânilor, Clement observă caustic: „ați fost copii, apoi adolescenți, apoi tineri, apoi bărbați, dar niciodată buni. Fie-vă rușine de bătrânețea voastră! Deveniți înțelepți [măcar] la apusul vieții!”. ²

Deși nu exclude posibilitatea îmbunării omului la bătrânețe, Clement vorbește de bucuria lui Dumnezeu pentru „copiii cei fără de răutate”.

Clement spune că o bună creștere a copiilor cere vindecarea acestora de patimile care încep să-i

² Cf. *Pedagogul*, 1, 64,3-4. Mai larg, aceeași carte, cap. 12, 98.1-100.3

stăpânească din fragedă pruncie, vindecare imposibilă fără „darea unor porunci mai aspre” și fără „învățarea unor principii”, pedepsele neavând – la rândul lor – sens fără aceste porunci și principii.

Cu imediată trimitere la imitarea modelului vieții Sfintei Treimi, sfântul interpretează eclesial familia (de unde, poate, mai târziu, afirmația lui Hrisostom despre „mica Biserică”), identificându-i pe cei doi sau trei adunați în numele Domnului cu „bărbatul, femeia și copilul”³. Speculând puțin, putem trage concluzia că, pentru Clement, educația – oricât de strictă ar fi – urmărește realizarea unei vieți de comuniune în familie și în societate.

Evident, marele alexandrin se înscrie perfect în tradiția biblică a educației, înțeasă ca purtare de tip dumnezeiesc a părinților față de copii și a creștinilor în marea comunitate umană.

2. În ceea ce-l privește pe *Sfântul Ioan Hrisostom*, în scrierea *Despre slava deșartă și despre educația copiilor*, el consideră că orice pedagogie trebuie să pornească de la premisa că neîmblânzirea orgoliului este rădăcina cea mai adâncă a corupției, pe toate planurile, în viața privată și în cea publică.

Trebuie spus aici că desele critici ale lui Hrisostom – ca și ale celorlalți Părinți – împotriva bogăției nu vizează niciodată simplul fapt de a avea, ci faptul că, pentru o minte imatură, a avea înseamnă de cele mai multe ori a putea orice, în pofida oricăror canoane ale înțelepciunii și ale decenței. Sfântul dezavuează așadar utilizarea irațională a puterii („slava deșartă”), atenționând în privința păcatului.

Părinții nu-și pot educa bine copiii decât dacă ei înșiși luptă cu păcatul, chemându-l pe Hristos în mijlocul lor, așa cum l-au avut între ei cei din Cana Galileii.

De asemenea, în familia creștină trebuie evitate cu-vintele care-i pot îndemna pe copii și pe alții spre păcat. Educația nu constă, deci, în măsuri constrângătoare, ci într-o inițiere spre asceza minții, care învață să urmărească neîncetat înțelepciunea.

„Nunta a fost rânduită nu ca să ne destrăbălăm [aluzie la datinile matrimoniale păgâne], nici să desfrânăm [aluzie la infidelitatea celor căsătoriți], ci pentru a dobândi întreaga înțelepciune [...]. Două sunt motivele pentru care s-a rânduit nunta: să dobândim întreaga înțelepciune și să devenim părinți. Dintre acestea două, întâietate are întreaga înțelepciune. Cât despre nașterea de prunci, aceasta nu e săvârșită deloc de nunta, ci de acel cuvânt al lui Dumnezeu: creșteți și vă înmulțiți” ...

Se subînțelege faptul că prioritatea înțelepciunii trebuie văzută ca o condiție pentru cei ce vor să devină buni părinți, capabili de educarea copiilor lor. Numai în măsura în care domnesc pacea și buna-înțelegere între soți există șansa ghidării copiilor către virtute.

Pe acest fond și-a construit el viziunea despre familie ca „Biserică mică”, laborator al forjării unor caractere frumoase și al viețuirii în comuniune. În linii mari mari, ³ *Ibidem*, 3, 68.1. Întreg capitolul 10 este dedicat diverselor sensuri ale celor doi sau trei, de la familie la Biserică și de la aceasta la omenirea întreagă.

aceasta e și viziunea celorlalți Părinți care au meditat asupra familiei creștine.

Familia în societatea contemporană

Am văzut până acum ce înțeles are educația familială, potrivit Scripturii și Părinților. Desigur, mulți s-ar putea întreba – și cu destulă îndreptățire – asupra relevanței contemporane a acestor idei. Dar până la a răspunde unei asemenea posibile întrebări, trebuie să luăm act de situația familiei în acest moment, în societatea modernă. Din punctul meu de vedere, lucrurile trebuie urmărite în două direcții:

(1) starea familiei astăzi și consecințele acesteia;

(2) raporturile dintre familie și societate/instituții.

În prima direcție, aș vrea să mă opresc asupra fenomenului destrămării familiilor și asupra consecințelor imediate ale acestui proces: carențele educaționale și abandonarea copiilor.

Nu mai este pentru nimeni un secret că, în occidentul și în orientul european deopotrivă, majoritatea tinerilor preferă să nu se mai căsătorească, optând pentru relații temporare, neconvenționale – vezi chiar așa-zisele căsătorii pe termen limitat, oficiate de autoritățile municipale în preajma „zilei îndrăgostiților” – și lipsite de angajament social (față de copii, spre exemplu), simptom al renunțării la valorile tradiționale, creștine și seculare deopotrivă.

Într-o viziune teologică, fenomenul apare ca o ultimă consecință a păcatului, înțeles drept renunțare la orice responsabilitate înaintea lui Dumnezeu și a comunității umane. Un proces la fel de serios este acela al disoluției rapide a majorității familiilor convenționale constituite (uneori chiar trecute formal prin ritualul tainei cununiei).

Căsătoriile se desfac pentru motive la fel de ridicole și superficiale ca și cele pentru care se contractează, trădând, de cele mai multe ori, interese pecuniare, confuzie între erotism și iubire, patimi neîmblânzite, instabilitate sufletească...

În aceste condiții, și nu e cazul să insist asupra acestor aspecte, nu se mai poate vorbi de familia tradițională, purtătoare și garantă a unor valori, a înțelepciunii practice despre care am vorbit mai sus; cu atât mai puțin despre o familie în stare să pro-pu-nă și să susțină saltul către viețuirea superioară, întru asemănarea cu Dumnezeu, fapt ce ar echivala – în aceeași perspectivă teologică – cu realizarea societății perfecte.

Mai mult, se pare că ceea ce până acum era știut a fi “celula de bază” a organismului social, familia, nu mai poate împlini vreo funcție reală, corpul social fundamentându-se numai pe indivizi.

Aspectul care interesează aici este însă acela al pierderii de către familie a funcției sale educative. Teologic vorbind, această pierdere este o consecință a abandonării temeiurilor creștine ale vieții și ale familiei.

Încetând să mai fie un factor de educație, familiile sau chiar relațiile întâmplătoare produc permanent copii care, crescând fără a primi cele mai simple repere pentru construirea unei vieți decente, contribuie fără să știe la amplificarea dramei.

Cealaltă consecință a dizolvării universului familial este procesul abandonării copiilor. Rezultând din relații întâmplătoare și din cadrul unor cupluri cu venituri sub limita acceptabilă, copiii ajung inevitabil pe străzi.

Mai evident desocializați decât copiii needucați rămași în familiile constituite, copiii abandonați devin – prin numărul lor crescând și prin dificultățile implicate în efortul resocializării lor – una din cele mai serioase provocări la adresa conștiinței și a societății contemporane.

Statul afirmă că ocrotește familia, însă, în România spre exemplu, pare a face tot mai puțin pentru susținerea acesteia. Și nu mă refer numai la aspectul financiar. Ceea ce vreau să spun însă, vorbind de această ambiguitate, e faptul că, pe de o parte, societatea tinde a se întemeia astăzi numai pe indivizi, lovind în utilitatea familiei, iar pe de altă parte că mai sus amintita criză a familiei rămâne unul din factorii cei mai importanți ai destrămării societății însăși.

Anton Dumitriu observă cu îndreptățire că sarcina culturii moderne este aceea de a recupera dimensiunea lăuntrică, formativă a educației. E marea tragedie a școlii moderne, spune el, care a renunțat la cultivarea lui a fi pentru a ști.

Știința și cultura europeană au lărgit nemăsurat orizonturile cunoașterii umane și chiar i-au dat omu-lui cea mai mare putere asupra mediului înconjurător, posibilitatea să-și ia revanșa prin violentarea naturii, chiar justificându-i acest demers. Reușind să-și adjudece spațiul terestru, omul nu a izbutit să raționalizeze/îmblânzească însă această enormă energie care este el însuși, conștiința lui ⁴.

Numai o educație cu puternic conținut personal și duhovnicesc, tradițională, cum este aceea realizată în sânul familiei, poate să contribuie la reconfigurarea

sufletească a omului și apoi a societății întregi. Nu militez pentru desființarea școlii, ci pentru reinstituirea familiei.

Biserica și familia în societatea contemporană

Biserica lui Hristos, constituție comunională și tradițională, are toate șansele să contribuie decisiv la reinstituirea familiei în drepturile și funcțiile sale.

Înțeleasă ca „marea familie”, Biserica este laboratorul experienței participării fiecăruia și a tuturor la viața desăvârșită, în ambianța dumnezeiască. Ritualul liturghiei ortodoxe convoacă neîncetat spre realizarea conștiinței de apartenență a fiecăruia și a tuturor la viața eclesială, prin aceasta spre realizarea conștiinței de apartenență a fiecăruia la viața tuturor și a tuturor la viața fiecăruia, în Hristos și în Biserică. Acesta e sensul atenționării liturgice: „pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră să o dăm lui Hristos-Dumnezeu!”.

Liturghia Bisericii predică neîncetat constituirea nu a unei Biserici în general, imponderabilă, supracomunitară, ci a Bisericii concrete, vii, cum numai comunitatea parohială poate fi.

Or, tocmai în comunitatea parohială – care ar trebui să mai păstreze ceva din intimitatea și căldura sânelui familial – s-ar putea recupera familia tradițională. Aici, în comunitatea parohială, deprinzând normele viețuirii creștine alături de ceilalți, ar putea învăța toți membrii familiei cum să se poarte acasă, față de cei de-aproape.

⁴Anton Dumitriu, *Culturi elee și culturi heracleitice*, ed. Eminescu, 1987, p. 197. Cf. pr. prof. Dumitru Popescu, *Teologie și cultură*, EIBMBOR, 1993, pp. 119-122. Observații similare la Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, Polirom, 1999, pp. 10-11, 46 (cu aplicație socială), 153-164 (unde reclamă o nouă educație, care să ia în calcul toate dimensiunile ființei umane: a învăța să cunoști, a învăța să faci, a învăța să trăiești alături de ceilalți și a învăța să exiști) și 167 (centralitatea persoanei).

PERIOADA PANDEMICĂ- MOTIV DE ÎNCERCARE SAU DE DISPERARE?

ANTONIE TCACIUC - CLASA A X-A

O DATA cu instaurarea acestui nou virus, societatea, constrânsă de interdicțiile ce constituie o necesitate în protejarea noastră, a realizat cât de importante și însemnate erau gesturile simple, dar care totodată, reprezentau un fundament pentru sănătatea mentală, fizică, dar mai ales, spirituală.

Oamenii, care L-au neglijat pe Dumnezeu în vremuri de pace, acum caută ajutor și scăpare la El, tânguindu-se.

Sfânta Scriptură, locul unde întrebările noastre capătă răspunsul cuvenit, ne prezintă faptul că Mântuitorul, ispitit de întrebările fariseilor și ale cărturarilor în legătură cu postul, le pune în atenție următoarea afirmație: „Pot, oare, prietenii mirelui să postească cât timp este mirele cu ei? Câtă vreme au pe mire cu ei, nu pot să postească. Dar vor veni zile când se va lua mirele de la ei, și atunci vor posti în acele zile” (Marcu 2,19). Raportat la zilele noastre, și noi simțim dorul de Dumnezeu. Atunci când am avut acces deplin în Casa Domnului, nu am tratat cu seriozitate acest dar divin, dar când, acest înalt privilegiu ne-a fost restricționat, am trăit acest dor. Am trăit dorul de Dumnezeu.

Chiar dacă astăzi nu toți prețuiesc rugăciunea stăruitoare către Dumnezeu, avem datoria de a asculta îndemnul Mântuitorului: „Tu însă, când te rogi, intră în camera ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție” (Matei 6,6). Ne rugăm și nădăjduim că El, Tatăl nostru, va liniști aceste perioade tulburătoare, readucând pacea cea mult râvnită. Astfel, în propria noastră cameră, să ridicăm Biserica lui Dumnezeu!

Distanțarea socială sau școlarizarea în mediul online nu sunt decât niște mustrări prin care Dumnezeu ne

dojenește pentru purtarea noastră. Această pandemie, în ciuda faptului că este privită de unele persoane ca o pedeapsă cruntă, semnifică doar o pură testare, care verifică statornicia noastră în credință.

Mântuitorul își aseamănă ucenicii cu sarea pământului: „Voi sunteți sarea pământului; dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai e bună decât să fie aruncată afară și călcată în picioare de oameni” (Matei 5,13). Astfel dorește să sublinieze rolul apostolilor în conservarea adevăratei învățături de credință. Această analogie trebuie să fie aplicată și în viața noastră, astfel încât, și noi trebuie să devenim păstrători și mărturisitori ai adevăratei credințe, ajutându-ne și sprijinindu-ne semenii decăzuți moral, fiindcă: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri” (Matei 7,21), ne grăiește Mântuitorul.

Așadar, tulburarea aceasta din lume nu constituie un pericol fatal, atât timp cât ne întoarcem smeriți în fața lui Dumnezeu, punând început bun. Necazurile și evenimentele tragice au rolul de a ne îmbărbăta duhovnicește, sporind în cererile noastre către Domnul. Prin milostenia, postul, pravila și modelul nostru moral în comunitate, vom răspândi speranță și bucurie, devenind desăvârșiți în îndatoririle noastre creștinești, precum spune și Domnul nostru Iisus Hristos: „Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este!” (Matei 5,48).

UN MOTIV PENTRU CĂUTAREA LUI
DUMNEZEU: DRAGOSTEA SA

SEBASTIAN ȘORODOC - CLASA A XII-A

RUGĂCIUNEA este o „punte” între noi și Dumnezeu. Este o faptă a dragostei, a dragostei noastre pentru Domnul („Mulțumiți lui Dumnezeu pentru toate ...” I *Tesaloniceni* 5,18), dar și o mărturisire a dragostei lui Dumnezeu pentru noi („Și Eu zic vouă: Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide” *Luca* 11, 9-10). Rugăciunea o săvârșim adesea când suntem în nevoie și nu mai simțim că am putea primi ajutor de nicăieri altundeva decât de la Domnul, sau când suntem bântuiți de incertitudini. Conceptul de rugăciune nu este străin niciunuia dintre noi. Poate apărea însă întrebarea: „De ce să depunem efortul acesta să stăm în constantă legătură cu Dumnezeu?”, sau „De ce să încercăm atât de tare să Îl descoperim pe Dumnezeu? Mai ales când avem atâtea lucruri de făcut?”

Deoarece cunoașterea lui Dumnezeu este mântuitoare („Si aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis.” *Ioan* 17,3) și aducătoare de alte bunătați obținute doar prin rugăciune. Cineva, cunoscându-L pe Dumnezeu, își poate da seama ce și-ar dori Domnul în diverse momente din viața sa, sau își poate da seama care este cea mai buna decizie pe care o poate lua la un moment dat, sau își poate reaminti ce contează cu adevărat pe lumea asta. Cunoașterea Creatorului duce inevitabil la o apropiere de Acesta, conform cuvintelor Domnului: „De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu știe ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute” (*Ioan* 15,15).

Cu toții știm că Domnul nostru este iubitor și bun. Știm asta din multe surse. Aceste nuclee de cunoaștere sunt: lumea din jurul nostru (oamenii), natura, Scriptura sau propriile noastre trăiri și evenimente de pe parcursul vieții. Toate ne prezintă acest lucru. Poate în anumite momente ne-am îndoit de acest aspect și am zis: „Cum să fie Dumnezeu bun când îngăduie existența atâtor atrocități și necazuri?! Când pământul acesta, pe care călcăm, este plin de rămășițele celor care au murit din cauza lucrurilor care nu au depins de ei, cum am putea să ne simțim în siguranță?” Oare Dumnezeu este indiferent de soarta noastră, ori dreptatea Sa se manifestă în detrimentul milei Sale? Nicidecum. Doar pentru că Dumnezeu permite toate acestea, nu înseamnă că nu se întristează și El de existența lor. Din acest motiv ne și ajută să trecem peste ele.

Umanitatea a trecut prin multe greutăți. Unele din ele au fost atât de mari încât puneau sub semnul întrebării însuși viitorul, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, am trecut peste toate acestea. Chiar și acum trecem

printr-o încercare, dar o să trecem și peste aceasta cu ajutorul lui Dumnezeu. Și atunci ne mai întrebăm dacă ajutorul acesta pe care îl experimentăm ca omenire sau individual când ne este greu, ori ne rugăm și primim ceva specific este marca unui Dumnezeu indiferent? În niciun caz. Ne sunt model ninivitenii din cartea profetului Iona. Aceștia au păcătuit, dar Creatorul a avut rețineri în a-i pedepsi, precum are față de toată lumea, iar la vederea pocăinței lor, Dumnezeu a arătat milă și le-a trecut cu vederea greșelile, spunând: „Dar Mie cum să nu-Mi fie milă de cetatea cea mare a Ninivei” (*Iona* 4,11).

Poate cineva se mai întreabă: „Dacă Dumnezeu este preocupat de ceea ce ni se întâmplă și ne vine în ajutor din milă, atunci de ce sunt îngăduite necazurile și, mai ales, dezastrele naturale?” Pentru că Dumnezeu respectă libertatea oamenilor de a-și alege calea pe care vor să meargă și tot ce este aferent acelei căi, chiar dacă înseamnă decăderea omului și săvârșirea unor fapte neplăcute pe care alții le vor trăi în consecință. În această situație Dumnezeu vine în ajutorul celui ce o ia spre drumul pierzării personale și în ajutorul celor nedreptățiți de acesta (direct sau indirect), dar nu ia de la respectivul om posibilitatea mergerii pe acel drum („Largă este calea spre pierzare și mulți sunt cei ce o află” *Matei* 7,13). Dumnezeu respectă libertatea omului și alegerile sale.

Acum că am lămurit de ce îngăduie Dumnezeu necazuri și primejdii, ne putem pune problema bunătații Creatorului din altă perspectivă: cea a cantității. Ne putem întreba: Cât de bun este Dumnezeu?

În jurul nostru putem observa pronia lui Dumnezeu („... știe Tatăl vostru cel din cer de ce aveți nevoie mai înainte de a cere voi de la El” *Matei* 6,8) și asistența neașteptată pe care ne-o dă, prin lucrurile care par a fi prea de tot ca să le mai numim simple coincidențe („... și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție” *Matei* 6,6).

Nu trebuie să ne străduim prea tare să vedem că în natură este o ordine și o rațiune, care este în beneficiul a tot și a toate, inclusiv al nostru. Domnul este bogat în bunătați față de tot ceea ce a creat, fără excepție, iar mai cu seamă de oameni. Față de noi, Domnul a arătat o milostivire și o bunătațe extraordinară, care se manifestă și în plan material, dar mai ales în plan spiritual. Este extraordinar câte a făcut Dumnezeu pentru mântuirea noastră sufletească și câte ne-a pus la dispoziție.

Deci, luând în considerare toate aceste binecuvântări de la Domnul, ar fi recomandat să nu „dăm cu piciorul” acestor șanse, ci să ne bucurăm de darurile lui Dumnezeu. Să nu ne pierdem nădejdea oricât de întuneric pare

ca este în jurul nostru („Chiar dacă noaptea s-a întunecat mai tare, nu va ține la nesfârșit. Nick Valentine). Domnul ne așteaptă și ne trece cu vederea greșelile odată ce ne întorcem: „Eu, Eu sunt Acel Care șterge păcatele tale și nu își mai aduce aminte de fărâdelegile tale” (Isaia 43,25); „Eu voi ierta păcatele lor și păcatele lor nu le voi mai pomeni” (Ieremia 31,34). Creatorul nostru ne dă garanția că nu vom fi pierduți, pentru că El „iubește pe cei ce [...] nădăjduiesc în bunătatea Lui” (Psalmul 147,11), indiferent cât de păcătoși am crede că suntem, tot timpul ne putem întoarce, iar păcatele noastre se vor șterge, căci libertatea morală pe care o avem, de a ne despărți de trecutul nostru păcătos e mai puternică decât orice depravare pe care păcatul ne-a făcut-o. Dumnezeu

preferă să ne ierte, nu să ne certe, „căci nu vreau să cert totdeauna și să stăruie în mânie” (Isaia 57,16) și până la final să fie în comuniune cu noi și noi cu El: „și le voi fi Dumnezeu, iar ei Îmi vor fi popor” (Ieremia 31,33).

În aceste vremuri tulburi, să nu ne speriem și să nu ezităm, ci să ne întorcem. Astfel, Domnul va avea grija de noi pe tot parcursul drumului nostru, căci El ne îndeamnă: „Căutați mai întâi Împărăția cerurilor și toate celelalte se vor adăuga vouă” (Matei 6,33). Să menținem comuniunea cu El și să ne bucurăm de ce are să ne ofere!

PROIECTUL PRIVIND ÎNVĂȚĂMÂNTUL SECUNDAR ROMANIAN SECONDARY EDUCATION PROJECT ROSE

PROF. LIVIA-TEODORA ȚEBREAN, COORDONATOR PROIECT

ÎNCEPÂND cu luna octombrie 2020, Seminarul Teologic Liceal Ortodox „Mitropolitul Dosoftei” Suceava a devenit beneficiarul unui grant în cadrul Runderii a treia a Schemei de Granturi pentru Licee (SGL) a Proiectului privind Învățământul Secundar – ROSE, în urma semnării Acordului de grant între Ministerul Educației Naționale – Unitatea de Management al Proiectelor cu Finanțare Externă (MEN-UMPFE) și Seminarul Teologic Liceal Ortodox „Mitropolitul Dosoftei”. Subproiectul se numește „C-C-CV – Prin cunoaștere și credință ne construim viitorul”, grantul acordat este în valoare de 232,833.00 RON, iar implementarea sa de către liceu se va realiza în perioada octombrie 2020 – octombrie 2022.

ROSE este un proiect care își propune să contribuie la reducerea abandonului în învățământul secundar și terțiar și la creșterea ratei de promovare a examenului de bacalaureat. Proiectul, finanțat printr-un împrumut de 200 de milioane de euro acordat de Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare, este implementat de către Ministerul Educației Naționale în perioada 2015 - 2022. Acordul de împrumut (Proiectul pentru învățământ secundar) dintre România și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare, semnat la Washington la 17 aprilie 2015, a fost aprobat prin Legea nr. 234/08.10.2015 de ratificare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757/2015. Implementarea este în responsabilitatea Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice (MENCS), prin Unitatea de Management al Proiectelor cu Finanțare Externă (UMPFE).

Proiectul este structurat în trei componente, primele

două fiind concepute pentru a aborda aspecte de natură academică și socială care conduc la performanța scăzută a elevilor în învățământul secundar superior, precum și în primii ani din învățământul terțiar. A treia componentă include atât managementul de proiect, monitorizarea și evaluarea impactului acestuia, cât și activitatea de evaluare a intervențiilor existente, care abordează constrângerile financiare ale elevilor din învățământul secundar superior provenind din grupuri dezavantajate.

ȚIE ÎLI SIC
ȚINERE,